Ἀριθ. 632 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΓ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΕ'. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. 7 Φεβρουαρίου 1888

ΑΓΟΡΑ ΚΑΙ ΑΡΠΑΓΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΕΛΛΗΣΙ

Συμπαθητικώτατοι μεταξὺ τῶν ὁμηρικῶν ἡρώων εἶναι ὁμολογουμένως ὁ Ἕκτωρ καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς ἕνεκα τῆς πρὸς τὰς συζύγους των ἀγάπης. Ἡ Ἕκτορος καὶ Ἀνδρομάχης ὁμιλία, παρισταμένης καὶ τῆς τὸν παῖδα αὐτῶν φερούσης τροφοῦ, εἶναι ἐκ τῶν ὡραιοτάτων οὐχὶ ἐρωτικῶν—τὸ ὄνομα ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ εἶναι σχεδὸν βέβηλον — ἀλλ' οἰκογενειακῶν σκηνῶν, αἵτινες ἐγράφησάν ποτε ὑπὸ χειρὸς ποιητοῦ. Κατώτερον αὐτῆς δὲν εἶναι τὸ μυθιστόρημα τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τῆς Πηνελόπης μήτε κατὰ τὴν σύλληψιν μήτε—ἐν τοῖς πλείστοις τοὐλάχιστον — κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν. Ἡ ἀγάπη τοῦ Ὀδυσσέως πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν γυναῖκά του εἶναι τοσαύτη, ὥστε ὑπερνικᾷ ὄχι μόνον τὴν δυσμένειαν τοῦ μεγάλου Ποσειδῶνος, ἀλλὰ καὶ τὸν ἔρωτα δύο πολυμηχάνων καὶ πολυθελγήτρων θεαινῶν. Ἀφ' ἑτέρου ἡ Πηνελόπη, ἡ ἀσθενὴς γυνή, δὲν ἀπαυδᾷ ἀναμένουσα ἐπὶ εἴκοσι μακρὰ ἔτη τὸν ἀπόντα σύζυγον, ἡ παθητικὴ αὐτῆς ἀντίστασις δὲν καταβάλλεται μηδ' ὅτε ἑκατοντὰς ὅλη μνηστήρων νεαρῶν καὶ πλουσίων ἐγκαθίσταται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ὀδυσσέως ἀπειλοῦσα ὅτι δὲν θὰ ἐξέλθῃ αὐτῆς πρὶν ἡ Πηνελόπη ἐκλέξῃ ἄνδρα.

Τὸ σέβας ὅμως, ὅπερ ἡ Ὁμηρικὴ κοινωνία ταῖς γυναιξὶν ἀπένεμεν, ἐκπροσωπεῖ πρὸ πάντων ἡ Ἀρήτη, ἡ σύζυγος τοῦ Ἀλκινόου, βασιλέως τῶν Φαιάκων. Ἡ θυγάτηρ αὐτῆς Ναυσικᾶ συμβουλεύει τὸν Ὀδυσσέα, ὅταν φθάσῃ εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός της καὶ εἰσέλθῃ εἰς τὴν αἴθουσαν, νὰ ἱκετεύσῃ πρῶτον τὴν Ἀρήτην, οὐχὶ τὸν Ἀλκίνοον, ὅπως τύχῃ τοῦ σκοποῦ του. Τὸ αὐτὸ ἐπαναλαμβάνει κατόπιν καὶ ἡ Ἀθηνᾶ ὑπὸ τὴν μορφὴν κόρης θνητῆς προσθέτουσα ὅτι τιμᾶται ἡ Ἀρήτη εἰλικρινῶς οὐχὶ μόνον ὑπὸ τῶν υἱῶν της καὶ τοῦ ἀνδρὸς ἀλλ' ὑπὸ παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὅτι αὐτὴ διαλύει πολλάκις τὰς φιλονεικίας τῶν ἀνδρῶν. Ἐὰν κερδήσῃς, λέγει ἡ θεά, τὴν εὔνοιαν ἐκείνης, ὑπάρχει ἐλπὶς νὰ φθάσῃς εἰς τὴν πατρίδα σου καὶ νὰ ἴδῃς τοὺς φίλους σου. Καὶ ὁ Ὀδυσσεὺς ἀκολουθῶν τὰς συμβουλὰς ταύτας ἐπιτυγχάνει ὅ,τι ἐπεθύμει, καὶ μείζονα μάλιστα τῶν ἐλπίδων του.

Καὶ ὅμως αἱ γυναῖκες αὗται, αἱ τοσαύτην ἀγάπην καὶ τοιοῦτον σέβας νὰ ἐμπνεύσωσιν ἱκαναί, ἦσαν ἀγοραστάι. Ἐν τοῖς Ὁμηρικοῖς ποιήμασι τὸ συνηθέστατον μέσον δι' οὗ δύναται ὁ ἀνὴρ ν' ἀποκτήσῃ γυναῖκα εἶναι τὰ κτήνη, καὶ αἱ παρθένοι ὀνομάζονται *ἀλφεσίβοιαι* ὡς αὐξάνουσαι τὰς ἀγέλας τῶν γονέων των. Ὁ Ἕκτωρ ἐπλήρωσε πολλὰ εἰς τὸν γέροντα Ἠετίωνα διὰ ν' ἀγοράσῃ τὴν Ἀνδρομάχην, ἐὰν δὲ δὲν ἦτο ὁ ἴδιος υἱὸς βασιλέως ἰσχυροῦ καὶ πλουσίου, ἡ Ἀνδρομάχη θὰ ἐνυμφεύετο ἴσως παχύν τινα κτηματίαν ἢ γεωργὸν δυνάμενον νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν πατέρα της πλείονας βοῦς καὶ πλείονα πρόβατα. Ἐννοεῖται ὅτι ὅσον ὡραιοτέρα ἦτο ἡ πρὸς γάμον κόρη, τόσον περισσότεροι καὶ οἱ μνηστῆρες καὶ τόσον μεγαλειτέρα καὶ ἡ τιμή, ἥτις δι' αὐτὴν προσεφέρετο. Ὁ Νηλεὺς ὁ πατὴρ τοῦ Νέστορος, εἶχε κόρην ὡραιοτάτην, τὴν Πηρώ, ἣν πολλοὶ ἐζήτουν εἰς γάμον, οὗτος δὲ ὑπέσχετο νὰ τὴν δώσῃ εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελε τῷ φέρει τὰς ἀγέλας τοῦ Φυλάκου, βασιλέως τινὸς τῆς Θεσσαλίας. Τὸ ἔργον τοῦτο ἀναλαμβάνει νὰ κατορθώσῃ ὁ Μελάμπους, τῷ ὄντι δὲ τὸ κατορθώνει διὰ τῆς μαντικῆς σοφίας του. Οὕτω καὶ εἰς πάσας τὰς λοιπὰς ἐν τοῖς ἔπεσι μνημονευομένας περιπτώσεις ὁ πατὴρ τῆς κόρης πωλεῖ αὐτὴν τοῖς μετρητοῖς ἢ ἀντὶ ἔργου τινὸς φέροντος κέρδος αὐτῷ. Ὁ Ὀθρυονεὺς π. χ. ἐζήτει τὴν θυγατέρα τοῦ Πριάμου Κασσάνδραν εἰς γάμον, ὑπέσχετο δ' ἀντ' αὐτοῦ νὰ ἐκβάλῃ τῆς Τροίας τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ πρὶν ἐκτελέσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἰδομενέως.

Ἡ κόρη ἐν τούτοις οὐδέποτε ἠρωτᾶτο περὶ τῆς κλίσεώς της. Ὤφειλε νὰ δεχθῇ ὡς ἄνδρα ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελε προσφέρει τῷ πατρί της μείζονα δι' αὐτὴν τιμήν. Μετεβιβάζετο ἁπλῶς ὡς κτῆμα οἱονδήποτε ἀπὸ τῆς κυριότητος τοῦ πατρὸς εἰς τὴν τοῦ ἀνδρός, ὅστις πάλιν ὡς κτῆμα ἠδύνατο, ἐὰν ἤθελε, νὰ τὴν πωλήσῃ ἢ δωρήσῃ εἰς ἄλλον. Περὶ τοῦ δευτέρου δὲν ὑπάρχουσι μὲν πολλαὶ μαρτυρίαι, μία ὅμως εἶναι σαφεστάτη· ὁ ὀλίγον ἀνωτέρω μνημονευθεὶς Μελάμπους

ὡς κερδήσας διὰ τῆς σοφίας του τὴν ὡραίαν Πηρὼ ἐδώρησεν αὐτὴν εἰς τὸν ἀδελφόν του Βίαντα, αὐτὸς δ' ἐνυμφεύθη ἄλλην. Καὶ ἡ πολύτιμος αὕτη τοῦ Ὁμήρου μυθικὴ διήγησις πιστοῦται, ὅσον ἀφορᾷ τὴν δωρεὰν τῆς γυναικός, ἐκ περιέργου τινὸς γεγονότος συμβάντος περὶ τὰ τέλη τοῦ ἕκτου αἰῶνος ἐν Σπάρτῃ, ὅπερ ὁ Ἡρόδοτος ὡς ἱστορικὸν παραδίδει ἡμῖν. Ἀρίστων ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης ἠράτο τῆς γυναικὸς τοῦ φίλου του Ἀγήτου, ὅπως δ' ἀποκτήσῃ αὐτὴν μηχανᾶται τὸ ἑξῆς· Συμφωνεῖ μετὰ τοῦ φίλου του νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν ἓν ἐκ τῶν πραγμάτων ἢ κτημάτων του, τὸ ὁποῖον ἐκεῖνος ἠθελεν ἐκλέξει, ν' ἀφήσῃ δὲ καὶ ὁ Ἄγητος αὐτὸν ἔπειτα νὰ ἐκλέξῃ ἓν τῶν κτημάτων ἐκείνου. Ὁ Ἄγητος μηδὲν ὑποπτευόμενος δέχεται τὴν συμφωνίαν καὶ ἐκλέγει ἓν ἐκ τῶν πραγμάτων τοῦ Ἀρίστωνος, οὗτος δέ, ὅταν ἦλθεν ἡ σειρά του, ζητεῖ τὴν γυναῖκα τοῦ φίλου του. Ὁ Ἄγητος διαμαρτύρεται κατὰ τῆς ἐπιβουλῆς, ἐπειδὴ ὅμως ἡ συμφωνία εἶχε γίνει μεθ' ὅρκου, ἀναγκάζεται νὰ ἐνδώσῃ καὶ παραχωρεῖ τὴν γυναῖκά του εἰς τὸν Ἀρίστωνα. Τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο ἤκουσεν ὁ Ἡρόδοτος, ὡς φαίνεται, ἐν αὐτῇ τῇ Σπάρτῃ, δὲν ὑπάρχει δὲ λόγος ν' ἀμφιβάλλῃ τις περὶ τῆς ἀληθείας αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποτεθῇ, ὅτι εἶνε μόνον ἀνέκδοτον καὶ οὐδὲν πλέον, ὅτι ὅμως οἱ Σπαρτιᾶται τὸ διηγοῦντο ὡς ἀληθές, ἀποδεικνύει ὅτι δὲν τὸ ἐθεώρουν καὶ ἀπίθανον. Ἀλλ' ἐν Σπάρτῃ εἰς χρόνους ἱστορικοὺς εἶχον διασωθῆ ἔθιμα παλαιότατα, πολλάκις ἀρχαιότερα κατὰ πολὺ καὶ αὐτῆς τῆς ὁμηρικῆς ἐποχῆς. Ἄλλως τε εἶναι πρόδηλον, ὅτι ἔθιμα τοιαῦτα, ὡς ἡ μεταβίβασις γυναικὸς ἕνεκα στοιχήματος, τεθέντος ἴσως ἐν στιγμῇ μέθης ἐλαφρᾶς, δὲν γεννῶνται ἐν ἐποχαῖς ἀκμάζοντος πολιτισμοῦ, ἀλλ' εἶναι λείψανα θεσμῶν ἀνερχομένων εἰς χρόνους ἡμιβαρβάρου καταστάσεως.

Θὰ φανῇ λοιπὸν ἴσως παράδοξον, πῶς ὑπὸ τοιούτους ἐξευτελιστικοὺς διὰ τὴν γυναῖκα κοινωνικοὺς ὅρους ἠδύνατο νὰ βλαστήσῃ καὶ ν' ἀναπτυχθῇ ἡ τρυφερὰ τῆς Πηνελόπης καὶ τῆς Ἀνδρομάχης ἀγάπη ἢ τὸ σεβάσμιον μεγαλεῖον τῆς Ἀρήτης καὶ πρὸ πάντων πῶς οἱ ἄνδρες ἠδύναντο νὰ αἰσθάνωνται ἀκριβῶς εἰπεῖν σέβας διὰ γυναῖκας, αἵτινες κατ' οὐσίαν δὲν διέφερον τῶν ἄλλων κτημάτων τοῦ οἴκου των. Καὶ μὴ νομίσῃ τις ὅτι τὰ τρία παραδείγματα, ἃ ἀνεφέρομεν, ἀποτελοῦσιν ἐξαίρεσιν, ὅτι δὲ τῶν ἄλλων γυναικῶν ἡ θέσις οὐδὲν εἶχε τὸ ποιητικὸν καὶ ζηλωτόν. Ὁ Ἀχιλλεύς, ὁ ἄγαμος, ὁ παράφορος μέχρις ἀγριότητος, λέγει παρ' Ὁμήρῳ γενικῶς, ὅτι πᾶς ἀγαθὸς καὶ φρόνιμος ἀνὴρ ἀγαπᾷ τὴν γυναῖκά του καὶ πονεῖ αὐτήν.

Ἡ ἀντίφασις αὕτη μεταξὺ τῶν ἐπισήμων θεσμῶν καὶ τῆς πραγματικῆς θέσεως τῆς γυναικὸς ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐξηγεῖται ἐκ τούτου, ὅτι ἡ ὁμηρικὴ ἐποχὴ ἀποτελεῖ τὸ τέλος μακρᾶς περιόδου τῆς ἱστορίας τῶν Ἑλλήνων, τῆς προϊστορικῆς δηλαδὴ περιόδου, ἧς ἴδια εἶναι καὶ τὰ μνημονευθέντα ἔθιμα. Ἡ ὁμηρικὴ κοινωνία φέρει ἀκόμη ἐν πολλοῖς τὸν τύπον χρόνων βαρβάρων, χωρὶς αὐτὴ νὰ ἦναι βάρβαρος, φορεῖ τρόπον τινὰ φόρεμα μεσαιωνικόν, ἐν ᾧ νεωτερίζει κατὰ τὸν βίον καὶ τὰ αἰσθήματα. Καὶ τοῦτο ἐπέρχεται πανταχοῦ, ὅπου ἡ ἀνάπτυξις τοῦ λαοῦ προβαίνει φυσικῶς καὶ ἐλευθέρως. Οἱ θεσμοὶ ἀκολουθοῦν καὶ γενικεύουν τὰς ἰδέας, δὲν προηγοῦνται αὐτῶν, τὸ περιέχον μεταβάλλεται κατὰ τὸ περιεχόμενον. Αἱ ἰδέαι ὅμως, ἐξ ὧν ἐγεννήθη ὁ θεσμὸς τῆς ἀγορᾶς τῶν γυναικῶν, δὲν ἦσαν πλέον ἰδέαι τῆς ὁμηρικῆς ἐποχῆς, καὶ τοῦτο ἀπεδείχθη οὐχὶ πολὺ βραδύτερον, ὅτε ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια ὁ πατὴρ τῆς κόρης νὰ προικίζῃ αὐτήν, οὐχὶ νὰ τὴν πωλῇ. Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ὁμηρικοῖς ποιήμασιν εὑρίσκονται ἐνδείξεις πολλαὶ τῆς προόδου ταύτης. Ὁ Ἀγαμέμνων προσφέρων τῷ Ἀχιλλεῖ μίαν τῶν θυγατέρων του εἰς γάμον ὑπόσχεται νὰ τὴν προικίσῃ μὲ ἑπτὰ πόλεις, προσθέτει δὲ καὶ τὸ λίαν σημαντικόν, ὅτι θὰ δώσῃ εἰς αὐτὴν ὅσα οὐδείς ποτε ἔδωκεν εἰς τὴν κόρην του· τοῦτο δεικνύει, ὅτι καὶ ἄλλοι συνείθιζον νὰ δίδωσι προῖκα, ἂν καὶ συχνότερον συνέβαινε νὰ λαμβάνωσιν αὐτοὶ δῶρα παρὰ τῶν γαμβρῶν. Ἀνωτέρω εἴπομεν, ὅτι προκειμένου περὶ γάμου ἡ θέλησις τῆς κόρης δὲν ἠρωτᾶτο. Τοῦτο εἶναι ἀληθές, οἱ γονεῖς ὅμως ἐφρόντιζον βεβαίως νὰ εὕρωσι γαμβρὸν κατάλληλον καὶ ἄξιον τῆς κόρης των, διὰ τοῦτο ὁ Ἀχιλλεὺς ἀπορρίπτων τὴν πρότασιν τοῦ Ἀγαμέμνονος λέγει εἰρωνικῶς ὅτι ὁ Ἀγαμέμνων δύναται νὰ εὕρῃ ἰσχυρότερον βασιλέα, εἰς ὃν νὰ δώσῃ τὴν θυγατέρα του. Καὶ οἱ μνηστῆρες τῆς Πηνελόπης πολλάκις προτρέπουσιν αὐτὴν νὰ ἐκλέξῃ ἐπὶ τέλους ἕνα, ὅστις ἤθελε δώσει τὰ πλεῖστα (πρὸς ἀγοράν της) καὶ ὅστις, προσθέτουσιν, ἤθελε τῇ φανῇ ὁ ἄριστος. Ἐν γένει εἶναι ἀναμφίβολον, ὅτι καὶ τότε συνέβαινεν ὅ,τι καὶ νῦν. Σήμερον συχνὰ οἱ γονεῖς ὑποβάλλονται εἰς ὀδυνηρὰς ἀφαιμάξεις, ὅπως δώσωσιν εἰς τὴν κόρην των γαμβρὸν διακεκριμένην κατέχοντα ἐν τῇ κοινωνίᾳ θέσιν· τότε ἐπίσης συχνὰ οἱ γονεῖς θὰ ἐπροτίμων χάριν τῆς κόρης των μικροτέραν τιμὴν παρὰ γαμβροῦ ἀγαθοῦ καὶ γενναίου ἀντὶ μείζονος προσφερομένης τυχὸν παρ' ἀνδρὸς κατωτέρου ἢ γέροντος.

Καὶ ὅσα δὲ ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν περὶ τῆς δίκην κτημάτων μεταβιβάσεως τῶν γυναικῶν ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα, ἀδύνατον φαίνεται νὰ ἦναι ἀπολύτως ἀληθῆ. Δὲν ἔχομεν μὲν ῥητὰς μαρτυρίας περὶ περιορισμῶν τοῦ δικαιώματος τῆς δωρεᾶς ἢ πωλήσεως, ἀλλὰ καὶ ἄνευ μαρ-

τυριῶν δυνάμεθα ἀδιστάκτως νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι εἰς οὐδένα ἐπετρέπετο κατὰ βούλησιν νὰ διαθέσῃ τὴν γυναῖκά του. Βεβαίως οἱ ἄνακτες, οἱ ἀριστεῖς καὶ οἱ ἄλλοι εὔποροι ἀστοί, οἵτινες ἐξέδιδον εἰς ὡρισμένον πρόσωπον τὰς θυγατέρας των ὡς νομίμους γυναῖκας, οὐδέποτε θὰ ἠνείχοντο νὰ ἴδωσιν αὐτὰς πωλουμένας δίκην κτηνῶν, ἴσως ἕνεκα ἰδιοτροπίας τινὸς τοῦ ἀνδρός των, εἰς χειρώνακτας ἢ ἄλλους τῆς ἐσχάτης κοινωνικῆς τάξεως ἀνθρώπους. Ὅτι ἐγίνετο ἐνίοτε μεταβίβασις, τοῦτό μοι φαίνεται ἀναμφισβήτητον, ἀλλὰ πλὴν τοῦ ὅτι τὰ ἤθη θὰ κατεδίκαζον τὰς πράξεις ταύτας, πάντοτε βεβαίως θ' ἀνεγνωρίζετο εἰς τὴν γυναῖκα τὸ δικαίωμα, ὁσάκις ἡ μεταβίβασις ἐγίνετο ἄνευ τῆς συγκαταθέσεώς της, νὰ ἐπιστρέφῃ εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός της. Θὰ ἦτο δὲ λίαν ἐνδιαφέρον νὰ γινώσκωμεν, ἐὰν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἐδικαιοῦτο ὁ ἀνὴρ ν' ἀπαιτήσῃ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς τιμῆς, ἣν ἕνεκα τῆς γυναικὸς εἶχε πληρώσει εἰς τὸν πατέρα αὐτῆς· δυστυχῶς ὅμως ἐν τοῖς ποιήμασι τοῦ Ὁμήρου οὐδεμία περὶ τούτων καταφατικὴ ἢ ἀποφατικὴ ἔνδειξις εὑρίσκεται· ἀναφέρεται μόνον ὅτι ὁ Ἥφαιστος συλλαβὼν τὸν Ἄρην ἐν ἐρωτικῇ ὁμιλίᾳ μετὰ τῆς συζύγου του Ἀφροδίτης καὶ δεσμεύσας αὐτοὺς δι' ἀοράτων δεσμῶν ἠρνεῖτο νὰ τοὺς λύσῃ, πρὶν ἐπιστρέψῃ αὐτῷ ὁ Ζεὺς πάντα ὅσα ὡς πενθερὸς εἶχε λάβει παρ' αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐνταῦθα πρόκειται περὶ σφάλματος σπουδαίου τῆς γυναικός, εἶναι δὲ λίαν πιθανὸν ὅτι καὶ παρὰ τοῖς θνητοῖς ἐν ὁμοίαις περιπτώσεσιν ἐπήρχετο διάλυσις τοῦ γάμου ἐπιστρεφομένων εἰς τὸν ἄνδρα ὅσα εἶχε πληρώσει πρὸς ἀγορὰν τῆς γυναικός.

Ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς τηρήσεως τῶν συζυγικῶν καθηκόντων ἐν γένει ὁ ἀνὴρ ἀπήλαυε μεγάλην ἐλευθερίαν, ἐν ᾧ παρὰ τῆς γυναικὸς ἀπῃτεῖτο μεγίστη ἁγνότης. Ἐπετρέπετο ὑπὸ τῶν ἠθῶν εἰς τοὺς ἄνδρας νὰ τρέφωσι παλλακίδας ὄχι μόνον ἐν καιρῷ πολέμου, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ οἴκῳ των, τὰ τέκνα ὅμως τούτων ἐθεωροῦντο νόθα. Ἡ ἐκ παλλακίδος τεκνοποίησις ἐνεκρίνετο πολλάκις καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς νομίμου γυναικός, ἐὰν αὕτη ἦτο στεῖρα· διότι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡ ἀπαιδία ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ μέγιστον τῶν δυστυχημάτων. Ἐν ᾧ ὅμως τὰ ἤθη δὲν κατεδίκαζον τὰς μετὰ παλλακίδων σχέσεις, πολλοὶ τῶν ἀνδρῶν ἑκουσίως ἀπέφευγον αὐτάς, ὅπως μὴ δυσαρεστήσωσι τὰς νομίμους γυναῖκάς των. Οὕτω ὁ Λαέρτης εἶχεν ἀγοράσει ὡς δούλην τὴν Εὐρύκλειαν ἀντὶ εἴκοσι βοῶν, ἂν καὶ ἦτο δὲ νέα καὶ ὡραία, ὅμως, βεβαιοῖ ὁ ποιητής, οὐδέποτε τὴν ἤγγισεν σεβόμενος τὴν γυναῖκά του.

Τοιαῦτα δείγματα ἐγκρατείας τεκμηριοῦσι ὁποία οἰκειότης καὶ ἀμοιβαῖος σεβασμός, ὁποία ἁρμονία ὑπῆρχεν ἐν ταῖς σχέσεσι τῶν δύο συζύγων· ῥητῶς δ' ἀνακηρύσσεται ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως ἡ μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἁρμονία ὡς τὸ κάλλιστον καὶ πολυτιμότατον τῶν θεῶν δῶρον. Ἡ κοινωνία, ἐν ᾗ τὸ ἀξίωμα τοῦτο διετυπώθη, ἦτο πάντως ὅλως διάφορος τῆς τὸ ἔθιμον τῆς ἀγορᾶς τῶν γυναικῶν καθιερωσάσης.

Καὶ τῷ ὄντι τὸ ἔθιμον τοῦτο πρέπει νὰ εἶναι σύγχρονον ἢ κάλλιον εἰπεῖν ἀποτέλεσμα ἄμεσον τῆς συμπήξεως τῶν τέως διεσπαρμένων καὶ χωριστὰ ἀπ' ἀλλήλων βιουσῶν φυλῶν εἰς ἔθνη καὶ κράτη. Εἰς τὰς πρωτογενεῖς κοινωνίας, ὧν ἑκάστη ἀποτελεῖται ὑπὸ φυλῆς μᾶλλον ἢ ἧττον μικρᾶς, οἱ γάμοι γίνονται δι' ἁρπαγῆς τῶν γυναικῶν, πρὸ πάντων ὅπου τύχῃ ἐνωρὶς ν' ἀναπτυχθῇ ἀποστροφὴ κατὰ γάμων μεταξὺ στενῶν συγγενῶν· τότε, ἐπειδὴ τὰ μέλη τῆς φυλῆς συγγενεύουσιν ἢ ὑποτίθεται ὅτι συγγενεύουσι μεταξύ των, ἐξ ἀνάγκης οἱ ἄνδρες τρέπονται πρὸς τὰς γυναῖκας ἄλλων φυλῶν καὶ ἁρπάζουσιν αὐτάς. Αἱ ἔριδες καὶ οἱ πόλεμοι ἕνεκα τούτου εἶναι αἰώνιοι, ἀλλὰ τοῦτο οὐδένα ποτεῖ, διότι εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἐποχὴ τοῦ πολέμου πάντων κατὰ πάντων. Ἅμα τεθῶσιν ὅμως αἱ πρῶται βάσεις πολιτειακοῦ βίου μεταξὺ πλειόνων φυλῶν εἴτε ὑπὸ ὁμοσπονδιακὴν μορφὴν εἴτε ὑπὸ τὸ κράτος ἑνὸς ἀρχηγοῦ ἰσχυροῦ καὶ κηρυχθῇ εἰρήνη διαρκὴς μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ νέου συστήματος, ἡ ἁρπαγὴ περιορίζεται, ἂν μὴ ἐξαλειφθῇ ὅλως· ὁ ἁρπαξ ὑποβάλλεται εἰς ἱκανοποίησιν τῶν συγγενῶν τῆς ἁρπαγείσης καὶ καταδιώκεται ὑπ' αὐτῶν, ὥστε ἀναγκάζεται νὰ συμβιβασθῇ διὰ χρημάτων, δηλαδὴ διὰ κτηνῶν. Ὁ συμβιβασμὸς ἄγει ἀμέσως εἰς τὸν θεσμὸν τῆς ἀγορᾶς. Ἐὰν ἐξακολουθῶσι καὶ μετὰ ταῦτα αἱ ἁρπαγαί, κατὰ τὸ πλεῖστον βεβαίως βλάπτονται φυλαὶ ξέναι, μὴ ἀνήκουσαι εἰς ὃ καὶ οἱ ἁρπαγες κράτος.

Πόσον παλαιὰ εἶναι λοιπὸν ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐθίμου τῆς ἀγορᾶς τῶν γυναικῶν; ἢ πόσον παλαιὰ εἶναι ἡ ἵδρυσις ἀληθῶν κρατῶν ἐν Ἑλλάδι; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην οὐδείς, ὑποθέτω, ἱστορικὸς ἔχει τὸ θάρρος ν' ἀπαντήσῃ ὡρισμένως· αἱ βάσεις εἶχον τεθῆ ἴσως δύο χιλιάδας ἐτῶν πρὸ Χριστοῦ, ἴσως καὶ πρότερον. Βέβαιον φαίνεται, ὅτι κατὰ τὸν δέκατον καὶ πέμπτον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα ὑπῆρχον ἤδη ἐν Ἑλλάδι βασίλεια ἀρκούντως ὠργανωμένα καὶ ἀρκούντως ἰσχυρά· ὥστε ἡ ἀγορὰ τῶν γυναικῶν συνειθίζετο παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἴσως δέκα αἰῶνας ἤδη πρὸ τοῦ Ὁμήρου, καὶ δὲν εἴχομεν ἄδικον εἰπόντες ἀνωτέρω, ὅτι ἡ ἐποχὴ αὐτοῦ εἶναι τὸ τέλος μακροχρονίου ἱστορικῆς ἀνελίξεως, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας οἱ μὲν τύποι τοῦ βίου ἔμειναν ἐν πολλοῖς ἀναλλοίωτοι, αἱ ἰδέαι ὅμως βαθμιαίως ἀνεπτύσσοντο καὶ ἐξηυγενίζοντο.

Ἡ ἀπὸ τῆς ἁρπαγῆς εἰς τὴν ἀγορὰν μετά-

βασις ἀποτελεῖ βῆμα προόδου ἀνυπολογίστου. Τοῦτο δὲν φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως, ἴσως μάλιστα πολλοὶ ῥωμαντικῆς διαθέσεως ἄνθρωποι θεωρήσωσι τὴν μὲν ἁρπαγὴν ἱπποτικήν, τὴν δ' ἀγορὰν ταπεινωτικὴν καὶ πεζήν, ὅπως τῳόντι εἶναι. Ἀλλὰ πρῶτον ἀνάγκη ν' ἀναμνησθῶμεν ὅτι οἱ τότε ἁρπαγες πᾶν ἄλλο ἦσαν ἢ ἱπποται. Δὲν ἀνεγίνωσκον μυθιστορήματα ἢ ἐρωτικὰ ποιήματα οὐδ' εἶχον ἀκούσει τι ἐν γένει περὶ τοιούτων πραγμάτων· ἡ φαντασία των πιθανῶς δὲν εἶχε πλάσει ἀκόμη τὸν Ἔρωτα, τὸ ὡραῖον μειράκιον, τὸ γλυκύ, τὸ ἔχον χρυσᾶς πτέρυγας καὶ ἄλλοτε ἱπτάμενον πρὸς τὸν οὐρανόν, ὅπως ἀναφλέξῃ τὰς καρδίας τῶν θεῶν, ἄλλοτε κατερχόμενον εἰς τὴν γῆν μεταξὺ τῶν θνητῶν, ὅπως παράσχῃ καὶ αὐτοῖς μόριον τῆς ὑψίστης εὐδαιμονίας. Ἐὰν οἱ πανάρχαιοι Ἕλληνες ἐλάτρευον τὸν Ἔρωτα, ἀμφιβάλλω πολὺ ἂν ἐφαντάζοντο αὐτὸν κατεχόμενον ὑπὸ αἰσθημάτων εὐγενεστέρων τῶν ὁρμῶν, ὑφ' ὧν καταλαμβάνεται ὁ τράγος, ὅταν τὸ ἔαρ σκιρτᾷ μεταξὺ τῶν αἰγῶν. Κατὰ τὸν θεὸν δὲ ἦσαν καὶ οἱ ἄνθρωποι. Καὶ αὐτῶν αἱ ὁρμαὶ δὲν ἦσαν λίαν εὐγενεῖς, ἦσαν, ἂν θέλητε, κτηνώδεις, τῶν δὲ γυναικῶν ἡ θέσις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν ἦτο βεβαίως πολὺ εὐχάριστος. Φαντασθῆτε κόρην νέαν ἁρπαγεῖσαν καὶ ἀπαχθεῖσαν εἰς χωρίον μακρυνὸν μεταξὺ ξένων, ὑφισταμένην τοῦ ἀνδρὸς τὰς ποικίλας ἰδιοτροπίας—διότι πάντες οἱ βάρβαροι καὶ ἡμιάγριοι λαοὶ εἶναι ἰδιότροποι ὡς τὰ παιδία—μὴ προστατευομένην μήτε ὑπὸ νόμου τινός, μήτε ὑπὸ συγγενῶν ἢ φίλων· φαντασθῆτε ὅτι αὐτὴ ἐξετέλει τὰ βαρύτατα τῶν οἰκιακῶν ἢ γεωργικῶν ἔργων—διότι καὶ τοῦτο εἶναι ἴδιον τῶν ἡμιαγρίων λαῶν, οἱ ἰσχυροὶ νὰ ἐπιβάλλωσιν εἰς τοὺς ἀδυνάτους τὰ βαρέα ἢ ὀχληρὰ ἔργα, δηλαδὴ οἱ ἄνδρες εἰς τὰς γυναῖκας, ἐν ᾧ αὐτοὶ κύριον ἔργον ἔχουσι τὸν πόλεμον καὶ τὸ κυνήγιον,—σκεφθῆτε πρὸς τούτοις, ὅτι ἐν τέλει καὶ αὐτῆς τῆς γυναικὸς ἡ ζωὴ ἔκειτο εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀνδρός, διότι ἦτο κτῆμα αὐτοῦ ἀπόλυτον, καὶ θὰ ἐννοήσητε ὁπόσον ἐβελτιώθη ἡ θέσις αὐτῆς ἀφότου ἐπεκράτησε ν' ἀγοράζηται. Ἡ γυνὴ ἀπὸ τοῦδε δὲν ἦτο πλέον ξένη αἰχμάλωτος, ἀλλ' ἐντοπία δυναμένη ἐν πάσῃ ἀνάγκῃ νὰ καταφύγῃ εἰς τοὺς συγγενεῖς της, οἵτινες ὅσον βάρβαροι καὶ ἂν ὑποτεθῶσι, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἦσαν ἐντελῶς ἐστερημένοι στοργῆς. Ὁ ἀνὴρ γινώσκων ὅτι ὑπῆρχον οἱ μέλλοντες νὰ προστατεύσωσι τὴν γυναῖκά του, ἐὰν πολὺ κακῶς τὴν μετεχειρίζετο, γινώσκων πρὸ πάντων ὅτι θὰ τὸν ἐγκαταλείψῃ καὶ θ' ἀπολέσῃ οὕτω τὴν τιμήν, ἣν δι' αὐτὴν ἐπλήρωσεν, ἠναγκάζετο νὰ φέρηται πρὸς αὐτὴν μετριώτερον καὶ ἡμερώτερον· βαθμηδὸν ἡ ἀνάγκη ἐγένετο συνήθεια καὶ οὕτω ἀνεπτύχθησαν αἱ εὐγενεῖς ἐκεῖναι μεταξὺ συζύγων σχέσεις, ἃς παρ' Ὁμήρῳ θαυμάζομεν. Ἀλλ' ὅπως φθάσωσιν ἐπὶ τῆς φωτεινῆς κορυφῆς ἐφ' ἧς ἐπὶ θρόνων κάθηνται ἡ Ἀρήτη, ἡ Πηνελόπη καὶ ἡ Ἀνδρομάχη ἀγαπώμεναι καὶ σεβόμεναι ὑπὸ συζύγων καὶ υἱῶν καὶ λαῶν, αἱ γυναῖκες πολλὰς διέτρεξαν ἐρήμους, πολλὰς ὑπέστησαν κακουχίας, πολλοὺς κινδύνους ἀντιμετώπισαν καὶ πολλαὶ ἔπεσαν θύματα ἐν τούτῳ τῷ περὶ *ἀνθρωπίνης* ὑπάρξεως ἀγῶν. Ἐὰν τὰ ὀστᾶ τῶν χίλια ἢ χίλια διακόσια π. Χ. ἔτη ἀποθανουσῶν γυναικῶν ὧν τοὺς τάφους ἀνασκάπτομεν, ἠδύναντο νὰ ὁμιλῶσι, πόσας θλιβερὰς ἱστορίας, πόσα σπαραξικάρδια δράματα θὰ μᾶς διηγοῦντο.

Αὐτὴ ἡ τόσον ὑμνουμένη ὑπομονὴ τῶν γυναικῶν εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ἀποτέλεσμα τῆς ὑποδεεστέρας θέσεως αὐτῆς ἀπέναντι τοῦ ἀνδρός. Ὁ ἀδύνατος κατὰ τοῦ δυνατοῦ μόνον ὅπλον ἔχει τὴν ὑπομονήν.

Περὶ τῶν λεπτομερειῶν τοῦ νέου θεσμοῦ καὶ περὶ τῶν τροποποιήσεων, ἃς ἀναμφιβόλως σὺν τῇ πολιτικῇ καὶ ἠθικῇ ἀναπτύξει τοῦ λαοῦ ὑπέστη, οὐδὲν γινώσκομεν· ἐν ἀρχῇ βεβαίως οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἡ ἀγοροπωλησία ἁπλῆ, ὅπως πασα ἄλλη κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἤτοι ἄνευ πολλῶν τύπων καὶ ὅρων. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἀνάγκη ἐγένετο νὰ ὁρισθῶσι πολλὰ πράγματα ἀκριβέστερον, πρὸ πάντων νὰ προβλεφθῶσιν αἱ διάφοροι περιπτώσεις διαλύσεως τοῦ γάμου, ν' ἀναλυθῶσιν αὗται καὶ νὰ ὁρισθῇ εἰς τίνα ἐν ἑκάστῃ περιπτώσει θὰ περιήρχετο τὸ τίμημα, δηλ. πότε ὁ ἀνὴρ ἐδικαιοῦτο νὰ τὸ ἀπαιτήσῃ παρὰ τοῦ πενθεροῦ του καὶ πότε ὄχι· πρὸς τούτοις τίς διαλυομένου τοῦ γάμου θὰ ἔμενε κύριος τῶν παίδων. Περὶ πάντων τούτων, ὡς εἴπομεν, οὐδὲν γινώσκομεν. Ἐπίσης δυστυχῶς μεγάλη, ἢ μᾶλλον ἀπόλυτος εἶναι ἡ ἄγνοια ἡμῶν περὶ τῶν τιμῶν, αἵτινες ἐπληρόνοντο διὰ μίαν γυναῖκα. Καὶ τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα δὲν ὁμιλοῦσι περὶ τούτου, ἢ ἐὰν λέγωσί τι ἐν παρόδῳ, τοῦτο εἶναι τόσον ἀόριστον, ὥστε ἀδύνατον νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἀσφαλῆ συμπεράσματα. Διὰ τοῦτο κρίνω καλὸν νὰ παραθέσω τιμάς τινας συνειθιζομένας παρ' ἄλλοις ἀρχαιοτέροις ἢ τοῖς σήμερον λαοῖς, ὧν ἡ κοινωνικὴ κατάστασις παρουσιάζει ὁμοιότητα πρὸς τὴν τῶν πρὸ τοῦ Ὁμήρου Ἑλλήνων, ὥστε τὰ ἐκ τούτων παραδείγματα δύνανται ὁπωσοῦν νὰ διαφωτίσωσιν ἡμᾶς καὶ περὶ τῶν παρ' ἐκείνοις ἐθιζομένων. Τὰ παραδείγματα θὰ ληφθῶσιν ἐκ διαφόρων λαῶν ἀσχέτως πρὸς τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ θέσιν των· διότι τὸ ἔθιμον τῆς ἀγορᾶς τῶν γυναικῶν, δύναταί τις ἀδιστάκτως νὰ εἴπῃ, εἶναι παγκόσμιον καὶ ἀπαντᾶται τόσον συχνὰ ἐν Εὐρώπῃ, ὅσον καὶ ἐν Ἀσίᾳ, ἐν Ἀφρικῇ καὶ Ἀμερικῇ. Εἶναι φαίνεται μία τῶν

κυρίων βαθμίδων τοῦ πολιτισμοῦ, ἃς ἕκαστος λαὸς ἀναγκαίως πρέπει ν' ἀνέλθῃ, ὅπως ἀναρριχηθῇ εἶτα εἰς ὑψηλοτέρας.

Παρά τινι λαῷ τοῦ Ἰρανικοῦ ὁροπεδίου ἡ τιμὴ μιᾶς παρθένου ἀνέρχεται εἰς 18 μέχρις 144 (ἤτοι 8 ἐπὶ 18) ἀγελάδων· διὰ τὰς χήρας πληρώνουσι μόνον τὸ ἥμισυ τῆς τιμῆς ταύτης. Ἀλλαχοῦ τῆς Ἀσίας ὅμως πληρώνουσι διὰ μὲν τὸ κοράσιον συνήθως πέντε καμήλους, ἐν ᾧ διὰ μίαν νέαν χήραν πολλάκις πεντήκοντα καμήλους μέχρις ἑκατόν. Παρά τινι τῶν ἡμιαγρίων τῆς Ρωσσίας λαῶν ὁ πενθερὸς δίδει τὴν κόρην του εἰς τὸν γαμβρὸν ἀντὶ δέκα μέχρι πεντήκοντα ῥουβλίων· παρ' ἄλλῳ δ' ἐπίσης ἐν Ρωσσίᾳ κατοικοῦντι τὰ μὲν ἰσχνὰ κοράσια τιμῶνται ἀντὶ πέντε μόνον ῥουβλίων, ἐν ᾧ τὰ παχέα πολλάκις ἀντὶ 25 ῥουβλίων — ἕνεκα τοῦ δριμέος ψύχους ὡς φαίνεται. Παρὰ τοῖς Ἄραψι τοῦ Σινᾶ ἀγοράζονται αἱ νύμφαι συνήθως ἀντὶ 5 μέχρι 10 ταλλήρων, ἐνίοτε ὅμως ἀνέρχεται ἡ τιμὴ μέχρι 30 ταλλήρων· αἱ χῆραι στοιχίζουσι μόνον τὸ ἥμισυ ἢ καὶ τὸ τρίτον τῆς τιμῆς ταύτης. Παρ' ἄλλοις Ἄραψι ἐπικρατεῖ τὸ ἔθος ὁ γαμβρὸς νὰ δίδῃ εἰς τὸν πενθερόν του ἀντὶ τῆς νύμφης δῶρον συγκείμενον ἐξ ἑνὸς τάπητος καὶ τινων μικρῶν κοσμημάτων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καταλέγεται καὶ ἀργυροῦς δακτύλιος, ὃν φοροῦσι κρεμάμενον ἀπὸ τῆς ῥινός. Παρὰ τοῖς Λάπωσιν ὁ ὑποψήφιος γαμβρὸς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἐπισκέπτηται ἐπὶ ἔτη ὁλόκληρα τὸν μέλλοντα πενθερόν του καὶ νὰ φέρῃ αὐτῷ πάντοτε οἰνόπνευμα καὶ καπνόν, μέχρις οὗ λάβῃ τὴν συναίνεσίν του. Ὅμοια ἔθιμα ἐπικρατοῦσι παρὰ πολλοῖς ἄλλοις λαοῖς. Παρὰ τοῖς πλείστοις δ' αὐτῶν ὁ γάμος διαλύεται καὶ ἡ πληρωθεῖσα τιμὴ ἐπιστρέφεται εἰς τὸν γαμβρόν, ἐὰν ἡ νύμφη δὲν εἶναι παρθένος. Ἐνίοτε ὡς φαίνεται ἐξ ἑνὸς τοὐλάχιστον τῶν παρατεθέντων παραδειγμάτων, αἱ χῆραι προτιμῶνται τῶν παρθένων, ἄλλοτε δὲ — καὶ τοῦτο εἶναι τὸ περιεργότατον — προτιμῶνται ἐκ τῶν κορῶν ὅσαι πρὸ τοῦ γάμου των ἤδη ἐγένοντο μητέρες. Περὶ τῶν Ἑλλήνων ἀγνοοῦμεν ἐὰν ἔδιδον σημασίαν τινὰ εἰς τὰς διαφορὰς ταύτας, ἀπίθανον ὅμως δὲν εἶναι τὸ πρᾶγμα.

Αἱ τιμαὶ θὰ φανῶσιν ἴσως πολλάκις γελοῖαι, εἶναι ὅμως πάντοτε ἀνάλογοι τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως ἑκάστου λαοῦ. Παρὰ τοῖς Ἕλλησιν τόπον νομίσματος ἐπεῖχον συνήθως οἱ βόες καὶ τὰ πρόβατα· θέσατε λοιπὸν δέκα, εἴκοσι ἢ πλείονας βοῦς ἀντὶ μιᾶς κόρης ἐλευθέρας ἢ ἀνάλογον ἀριθμὸν προβάτων καὶ ὑποθέτω δὲν θὰ σφάλητε πολύ. Ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ λέγεται, ὡς ἀνεφέρομεν ἤδη, ὅτι ὁ Λαέρτης ἠγόρασε μίαν δούλην νέαν καὶ ὡραίαν ἀντὶ εἴκοσι βοῶν· τῶν ἐλευθέρων ἡ τιμὴ θὰ ἦτο τότε ἀναμφιβόλως πολὺ μεγαλειτέρα. Εἰς ἀρχαιοτέρας ὅμως ἐποχὰς αἱ τιμαὶ ἦσαν φυσικῶς μικρότεραι. Ὁπωσδήποτε ὁ ἀνὴρ ἠναγκάζετο πολλάκις ἢ νὰ δώσῃ ἅπασαν τὴν περιουσίαν του, ὅπως ἀγοράσῃ τὴν γυναῖκα, καὶ καταστραφῇ οἰκονομικῶς, ἢ νὰ μείνῃ ἄγαμος.

[Ἕπεται συνέχεια].

Χ. Τσουντας

ΤΟ ΒΟΤΑΝΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον)

Ἀνατρέξωμεν τρία ἔτη πρὸς τὰ ὀπίσω.

Ἦτο βροχερὰ νὺξ τοῦ Ὀκτωβρίου. Ὁ Γιαννὸς εἰκοσαετὴς τότε καὶ νεώτατος τῶν ἀδελφῶν ἐφύλαττε τὸ ποίμνιον τοῦ πατρός. Περὶ τὴν δείλην ἡ μήτηρ ἐκόμισεν ἐντὸς *τράστου* νωπὸν ἐξ ἀραβοσίτου ἄρτον καὶ πρασίνας ἐλαίας. Νῦν δ' ἐνῷ ἡ φθινοπωρινὴ βροχὴ ἀψοφητὶ λούει τὴν σκοτεινὴν φύσιν, ὁ νεαρὸς ποιμὴν ὑπὸ φρυγανόπλεκτον καλύβην ἐν τῷ ποιμνιοστασίῳ κεκλιμένος ἐπὶ τῆς κάπας του, κόπτει διὰ μαχαιριδίου φύλλα καπνοῦ, ὑπὸ τὸ γλίσχρον φῶς καιομένων κώνων πεύκης. Παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ βέγχει ἐξηπλωμένος ὁ μαῦρος ποιμενικὸς κύων Ἀχμέτ, ἐγγὺς δ' ἐπὶ ἀγκαλίδος φρυγάνων κατάκειται τὸ μακρὸν ἀλβανικὸν ὅπλον τοῦ ποιμένος.

Πρὸ τῆς ἀνοικτῆς θύρας τῆς καλύβης τὰ αἰγοπρόβατα, κεκλεισμένα ἐν τῷ περιφράκτῳ χώρῳ, ζητοῦσιν ἄσυλον ὑπὸ ταπεινὴν φρυγανοσκεπῆ σκιάδα καὶ συνθλίβονται καὶ βελάζουσι βρεχόμενα.

Τὸ ποιμνιοστάσιον τοῦ γέροντος Καρανίκου ἔκειτο οὐχὶ μακρὰν τῆς ἀκτῆς πρὸς τὰς κλιτύας τῶν βουνῶν, εἰς θέσιν ὅπου κολπίσκον τινὰ ἐσχημάτιζεν ἡ κοιλὰς εἰσχωροῦσα ὁμαλὴ μεταξὺ δύο γηλόφων. Τὸ μέρος ἦτο ὑπήνεμον, καταλληλότατον πρὸς διαχείμασιν ποιμνίου, περιζήτητον *χειμαδιό*.

Ὁ Γιαννὸς συνέθλιβεν ἤδη ἐντὸς σιγαροχάρτου τὸν καπνόν, ὅτε ὁ ἡσύχως καθεύδων Ἀχμὲτ ἠνωρθώθη αἴφνης γογγύζων καὶ ὥρμησεν ἔξω ὑλακτῶν. Ὁ χωρικὸς καταλιπὼν τὸ σιγάρον ἥρπασε τὸ ὅπλον, ἀνήγειρε τὴν σφύραν καὶ ἕρπων ὠλίσθησε πρὸς τὴν θύραν. Ἠγνόει ἔτι τὴν αἰτίαν τῶν ὑλακῶν τοῦ κυνός· δὲν ἦτο ἀδύνατος ἡ ἐπιδρομὴ ζωοκλεπτῶν καὶ ὁ φρόνιμος νεανίας δὲν ἠθέλησε νὰ προβάλῃ ὀρθὸν τὸ σῶμά του καὶ φωτιζόμενον ὑπὸ τῆς πυρᾶς.

Ἀλλ' αἱ κραυγαὶ ἃς ἤκουσεν ἔξωθεν ἐρχομέ-

νας καὶ μεμιγμένας μετὰ τῶν ὑλακῶν καθησύχασαν αὐτόν.

— Χριστιανοί, χριστιανοί, κράξ' τε τὸ σκυλὶ θὰ μᾶς ξεσχίσῃ...

Καὶ ἐπλατάγουν λίθοι ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς γῆς, ῥιπτόμενοι βεβαίως πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ φοβεροῦ μολοσσοῦ.

Ὁ ποιμὴν ἐσύριξε καὶ ὁ εὐπειθὴς φύλαξ καίπερ γογγύζων ἔσπευσε νὰ ὀπισθοχωρήσῃ.

— Τί εἶστε καὶ τί θέλετε μεσ' 'ς τὴ μαύρη νύχτα; ἠρώτησεν ὁ Γιαννιὸς βαίνων μετά τινος περισκέψεως πρὸς τὸν φράκτην.

Οἱ ἐν τῷ σκότει ἐξησκημένοι ὀφθαλμοί του διέκρινον δύο σκιὰς οὐχὶ μακρὰν ὑπὸ τὰς πεύκας.

— Ὅτι ἤρθαμε μὲ βάρκα ἀπὸ πέρα· ξένοι ἤμαστε, τὸν τόπο δὲν τον ξέρουμε. Εἴδαμε φῶς κ' ἤρθαμε 'ς τὰ τυφλὰ κατὰ 'δῶ νὰ 'παγγιάσουμε ὥς νὰ φέξῃ.

Ὁ λαλῶν οὕτω ἦτο ἀνήρ, εἶχε δέ τι τὸ ξενίζον ἡ προφορὰ αὐτοῦ· οὐδεὶς ἄλλος ἦτο ἢ ὁ γνωστὸς ἤδη ἡμῖν Γυφτοκάβουρας. Ὁ χωρικὸς ἐννόησεν εὐθὺς ὅτι οἱ νεήλυδες ἦσαν πλάνητες Ἀθίγγανοι φυγόντες ἢ διωχθέντες ἐκ Θεσσαλίας. Τόση δ' ὑπάρχει παρὰ τοῖς ἀγρόταις ἀποστροφὴ πρὸς τὰ ἀνέστια ταῦτα ὄντα, ὥστε ὁ Ἕλλην ποιμὴν ὁ ἐπὶ φιλοξενίᾳ διακρινόμενος οὐδ' ἐκάλεσε τοὺς φυγάδας παρὰ τὴν πυρὰν αὐτοῦ, ἀλλ' ἔστρεψε τὰ νῶτα περιφρονητικῶς καὶ ὀργίλως.

Ἡ φωνὴ τοῦ Ἀθιγγάνου ἐπανέλαβεν ἱκετευτική·

— Ὁ Θεὸς νὰ σὲ πολυχρονάῃ καὶ διπλὸ νὰ κάνῃ τὸ κοπάδι σου. Τὸ κορίτσι μου εἶν' ἀνήμπορο ἀπ' τὸ 'γιαλό, βρεμμένο ὥς τὰ κόκκαλα· δός μου δυὸ κούνους καὶ δυὸ ξερόκλαδα νὰ κάνω φωτιὰ κάτω ἀπό 'να δέντρο...

Ὁ χωρικὸς ἔστη διστάζων ἐπὶ στιγμὴν καὶ ξύων τὸν αὐχένα·

— Φέρ' τὸ κορίτσι ἐδῶ 'ς τὴ φωτιά.

Ὁ Ἀθίγγανος δὲν ἀνέμενε δευτέραν πρόσκλησιν. Σύρων τὴν κόρην ἀπὸ τῆς χειρὸς ἐπλησίασεν εἰς τὴν θύραν τοῦ φράκτου, ἀφ' ἧς ὁ Γιαννιὸς ἀπέσπα τοὺς ἐντεθειμένους κλάδους.

— Ὥρα καλή, παλληκάρι, ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ τωὔρῃς τὸ καλὸ ποῦ μᾶς κάνεις, εἶπεν ὁ μονόφθαλμος.

Ὁ ποιμὴν ἀπέπεμψε διὰ λακτίσματος τὸν κύνα, ὅστις παρεσκευάζετο εἰς νέαν κατὰ τῶν ἐπισκεπτῶν ἐπίθεσιν καὶ ἔρριψεν ἀγκαλίδα φρυγάνων εἰς τὴν πυράν, ἥτις ἀνέδωκεν εὐθὺς ζωηρὰν λάμψιν.

Ὁ Γυφτοκάβουρας ἀπέθηκε τὴν πάσχουσαν νεάνιδα παρὰ τὴν πυράν. Ἡ ταλαίπωρος ἦτο ἀληθῶς διάβροχος, τὰ κατερρακωμένα ἐνδύματα προσεκολλῶντο ὑγρὰ ἐπὶ τῶν μελῶν, κατὰ τοὺς ὤμους δὲ καὶ τοὺς βραχίονας διεφαίνοντο γυμναὶ αἱ σάρκες. Εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς βεβαρημένους, κλειστούς, καὶ ἀδυνατοῦσα νὰ κρατήσῃ ὀρθὴν τὴν κεφαλὴν ἔκλινεν αὐτὴν κατὰ μικρὸν ἐπὶ ὀγκώδους λίθου ὡς ἐπὶ προσκεφαλαίου.

Ὁ ποιμὴν τέλος ἤναψε τὸ σιγάρον κατακλιθεὶς ἐν τῇ προτέρᾳ θέσει καὶ ἔρριπτε βλέμματα οὐχὶ ἀμιγῆ οἴκτου πρὸς τὴν δύστηνον νέαν, ἧς ἡ ὄψις εἶχε καταστῇ πρασινωπὴ ἐκ τῆς ὠχρότητος καὶ δύσμορφος ἐκ τῶν μορφασμῶν τοῦ ἄλγους.

Ὁ δὲ Ἀθίγγανος ἀφαιρέσας τὸ ἀπὸ τοῦ ὤμου ἀνηρτημένον τράστον ἐκαθέσθη παρὰ τῷ χωρικῷ καὶ ἐξήγαγεν ἐκεῖθεν ἄρτον, τυρόν, ἰχθῦς παστοὺς καὶ *τσίτσαν* εὐμεγέθη πλήρη οἴνου, ἐκάλεσε δὲ καὶ αὐτὸν νὰ συμμετάσχῃ τοῦ δείπνου. Ὁ Γιαννιὸς ἠθέλησεν ἐν ἀρχῇ ν' ἀποποιηθῇ· διενοήθη·

— Νὰ φάω ἀπ' τὰ χέρια ἑνὸς ἀβάφτιστου, ἑνὸς μαγαρισμένου γύφτου.

Ἀλλ' ἡ ὀσμὴ τῶν ἰχθύων ἦτο τόσον ὀρεκτική, ὁ ἦχος τοῦ ἐν τῇ *τσίτσᾳ* ἀνακινουμένου Θεσσαλικοῦ οἴνου τόσῳ γλυκύς. Ὁ βοσκὸς δὲν ἀντέσχεν εἰς τὸν πειρασμόν.

— Τὸ κρασί, τὰ ψάρια δὲν τἄκαμεν ὁ Γύφτος, κι' ἂν τὰ φέρνῃ αὐτός, ἀδιάφορο, εἶνε τοῦ Θεοῦ στάλσιμο.

Καὶ σταυροκοπηθεὶς, ἵνα ἐξαγνίσῃ τὴν πρᾶξιν, συνεμερίσθη τοῦ ἀθιγγανικοῦ δείπνου.

Ἡ κόρη ἐκοιμᾶτο ῥεγχουσα παρὰ τὴν πυράν.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ δείπνου, ὁ μονόφθαλμος βραδέως μασσῶν διὰ τῶν νωδῶν αὐτοῦ σιαγόνων ἀφηγεῖτο πρὸς τὸν συνδαιτυμόνα τὰς ἐν Θεσσαλίᾳ περιπετείας αὐτοῦ καὶ τὸν λόγον τῆς φυγῆς.

Εἶχε κατασκευάσῃ σιδηρᾶς κιγκλίδας κατὰ παραγγελίαν ὀθωμανοῦ τινος προϋχοντος οἰκοδομοῦντος οἶκον. Ὁ ἀγαθὸς λάτρις τοῦ Προφήτου ἀφοῦ παρέλαβε καὶ ἐχρησιμοποίησε ταύτας ἠρνεῖτο νὰ πληρώσῃ τὸ ἀντίτιμον. Ὁ Ἀθίγγανος ἐνεκάλεσεν αὐτὸν εἰς τὸν Καδῆν. Ἀπώλεσε δὲ φυσικῷ τῷ λόγῳ τὴν δίκην καὶ κατεδικάσθη νὰ πληρώσῃ τὰ δικαστικὰ ἔξοδα. Καὶ ἐπειδὴ ἐθρήνει καὶ παρεπονεῖτο ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, ὁ μὲν ὄνος αὐτοῦ καὶ τὰ ἐργαλεῖα κατεσχέθησαν ἀπέναντι τῶν ὀφειλομένων ἐξόδων, αὐτὸς δ' ἐξεδιώχθη κακὸς κακῶς ὑπὸ τῶν ζαπτιέδων ὡς ταραξίας καὶ ἀλήτης. Νῦν ἀπομείνας ἄνευ ἐργαλείων καὶ ἄνευ πόρων ζωῆς, ἐσκόπει ἅμα τῇ αὐγῇ νὰ μεταβῇ εἰς τὸ χωρίον Βασιλικόν, ὅπου ἦν ἐγκατεστημένος παλαιός τις σύντροφος ἐν τῇ τέχνῃ, ἵνα ζητήσῃ τὴν ἀρωγὴν αὐτοῦ.

Μετ' οὐ πολὺ καὶ ὁ Ἀθίγγανος ἀπεκοιμήθη συσπειρωθεὶς ἐντὸς τῶν ὑγρῶν ῥακῶν του. Ἀλλ' ὁ ποιμὴν πάντοτε δυσπιστῶν πρὸς τὴν ἐπὶ κακουργίᾳ διάσημον φυλὴν τῶν Ἀθιγγάνων, ἀφοῦ ἐζωγόνησε διὰ νέων κλάδων πεύκης τὴν πυράν, ἤναψε καὶ δεύτερον σιγάρον μὲ τὴν πρόθεσιν ν' ἀγρυπνήσῃ. Ἀλλ' ὁ κάματος τῆς ἡμέρας καὶ ὁ Θεσσαλικὸς οἶνος κατέβαλον αὐτόν...

Ἀφυπνισθεὶς ἐν προδήλῳ ταραχῇ, περιέστρεφε τὸ βλέμμα τρίβων τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εἶδε τὸν μονόφθαλμον καθήμενον πλησίον τῆς κόρης του καὶ τρίβοντα διὰ τῶν δακτύλων τὸ μέτωπον καὶ τοὺς κροτάφους αὐτῆς. Ἡ πυρὰ ἐξέπνεε ἐπὶ τῆς τέφρας αὐτῆς· ἀπὸ τῆς θύρας ἐχύνετο τὸ θολὸν φέγγος νεφελώδους ἠοῦς· τὸ ποίμνιον ἔξω ἐθορύβει. Ὁ ποιμὴν ἔβηξε καὶ ὁ Ἀθίγγανος ἐστράφη πρὸς αὐτὸν, ἐνῷ ἡ κόρη ἤνοιγε τέλος τὰ βλέφαρα.

— Καλὴ 'μέρα;

— Καλή σου 'μέρα· τί πολεμᾷς αὐτοῦ; γιατροσοφεύεις τὸ κορίτσι;

— Μι' ἀλοιφὴ νὰ πάρῃ δύναμι γιὰ τὸ δρόμο. Ἔφεξε καὶ θὰ ξεκινᾶμε.

Ἡ ἀλοιφὴ αὕτη ἦτο ἀληθῶς δραστικωτάτη. Ἡ κόρη ἐτάνυσε τὰ μέλη, ἀνηγέρθη ἄνευ κόπου καὶ αἱ τελευταῖαι τῆς πυρᾶς ἀναλαμπαὶ ἐφώτισαν τὴν ἀναζωογονηθεῖσαν ὄψιν καὶ κατωπτρίσθησαν ἐντὸς τῶν μεγάλων ὀφθαλμῶν αὐτῆς.

Ὁ Γιαννιὸς ἐξεπλάγη ἐπὶ τῇ μεταμορφώσει ταύτῃ, ἣν ἐν τῇ ἁπλότητι αὐτοῦ ἀπέδωκεν εἰς μαγείας τοῦ ἀθιγγάνου.

Οἱ ξενιζόμενοι ἀνεχώρησαν ἀκολουθήσαντες τὴν ὑπὸ τοῦ χωρικοῦ ὑποδειχθεῖσαν διὰ τοῦ δάσους ἀτραπόν. Ὁ μονόφθαλμος καὶ πάλιν ἀπεχαιρέτισεν εὐχαριστῶν καὶ εὐχόμενος· ἡ κόρη δὲν εἶπε λέξιν.

— Κάπου θὰ ματασμίξουμε μὲ τὸ καλό.

— Μόνον τὰ βουνὰ δὲν σμίγουνε, ἀπεκρίνατο ὁ νεανίας.

Δὲν ἔβρεχε πλέον. Τὰ πρόβατα ἐξελθόντα τοῦ φράκτου προσέκυπτον λείχοντα τὴν ὑγρὰν πόαν, αἱ αἶγες ὀρθούμεναι ἐτίνασσον τοὺς διαβρόχους θάμνους.

Ὁ ποιμὴν καταλιπὼν τὸ ποίμνιον ἐλεύθερον εἰς βοσκὴν ἐπανήρχετο εἰς τὴν καλύβην αὐτοῦ ἀναζητῶν τὸν λησμονηθέντα καπνόν.

Ἀλλὰ μόλις ἔκλινε τὴν κεφαλήν, ἵνα εἰσέλθῃ διὰ τῆς ταπεινῆς θύρας, ὠπισθοχώρησεν ἔντρομος· αἱ κόραι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ διεστάλησαν, αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὠρθώθησαν. Τὸ βλέμμα προσήλου ἀπλανὲς ἐπὶ πράγματος τινὸς σαλευομένου, κυλιομένου ἐν τῇ καλύβῃ. Καὶ τί ἦτο τοῦτο; Οὐδὲν ἄλλο ἢ σακκίον δεδεμένον, ὅπερ ἐνεθυμεῖτο ὅτι εἶχεν ἰδῇ παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς Ἀθιγγανίδος. Ἐκείνη λοιπὸν τὸ εἶχε λησμονήσῃ φεύγουσα. Καὶ τὸ σακκίον αὐτὸ τὸ ρυπαρόν, τὸ καννάβινον, εἶχε λάβῃ ζωὴν καὶ ἐπερι-πάτει...

Ὦ τῆς φοβερᾶς μαγείας!

Ὁ κύων ἤττον δεισιδαίμων τοῦ κυρίου του ὥρμησεν ὑλακτῶν καὶ ἥρπασεν διὰ τῶν ὀδόντων τὸ πανίον. Ἀλλ' εὐθὺς ἀπέρριψεν αὐτὸ καὶ ἐτράπη εἰς φυγὴν οὐρλίζων, μικροῦ δεῖν ἀνατρέψας τὸν ποιμένα, ὅστις παρηκολούθει μετ' αὐξούσης φρίκης τὰ συμβαίνοντα.

Ἀπὸ τὸ σακκίον, ὅπερ εἶχον σχίσῃ οἱ ὀδόντες τοῦ μολοσσοῦ, προέβαλεν εὐμήκης πολύστικτος ὄφις, καὶ μετ' αὐτὸν δεύτερος μικρότερος, καὶ τρίτος καὶ δύο τελευταῖοι.

Ὁ Γιαννιὸς συνελθὼν ἐκ τοῦ τρόμου καὶ πεισθεὶς ὅτι οὐχὶ ὑπερφυσικόν τι ὄν, ἀλλ' εἰδεχθῆ ἑρπετὰ ἦσαν πρὸ αὐτοῦ, ἔσυρε τὸ γιαταγάνιον ἀπὸ τῆς ζώνης καὶ μετὰ θαυμαστῆς εὐστροφίας ἐπιπεσὼν κατεκερμάτισε σπαθίζων τοὺς τέσσαρας ὄφεις. Μόνον εἷς ἐκ τῶν μικροτάτων διέφυγε κρυβεὶς ὑπὸ τὰ φρύγανα.

Ὁ ποιμὴν ἀνεθεμάτιζε νῦν τὴν ὥραν, καθ' ἣν ἐφιλοξένησε τοὺς πλάνητας ἐν τῇ καλύβῃ.

Ποιὸς ξέρει ἐὰν δὲν φέρει κακὸ τὸ ποδαρικό τους 'ς τὴ στάνη!.. Τὴν κόλασι ἔμπασα ἐδῶ χωρὶς νὰ θέλω!..

Καὶ φοβούμενος τὴν ὀργὴν τοῦ πατρὸς ἐπὶ τῇ ἐλαφρότητι ταύτῃ, ἀπεφάσισε ν' ἀποκρύψῃ πᾶν τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν φιλοξενίαν τῶν Ἀθιγγάνων, νὰ καπνίσῃ δὲ διὰ λιβάνου τὸν τόπον καὶ νὰ ῥάνῃ δι' ἁγιάσματος, ὅπως ἀποκαθάρῃ ἀπὸ πάσης διαβολικῆς ἐπιδράσεως.

Δ'

Βάσκανοι ὀφθαλμοί.

Μῆνες παρῆλθον ἔκτοτε καὶ ὁ ποιμὴν ἂν δὲν εἶχεν ἐντελῶς λησμονήσῃ, ἀλλὰ σπανίως ἀνεκάλει εἰς τὴν μνήμην τὰ κατὰ τὴν φιλοξενίαν τῶν Ἀθιγγάνων.

Εἶχεν ἤδη λήξῃ ὁ χειμὼν μὲ τὰς βροχερὰς καὶ χιονώδεις ἡμέρας, μὲ τὰς ἀτελευτήτους νύκτας. Οἱ ἀγροὶ ἐχλόαζον, τὰ δένδρα ἤνθουν, τὰ πτηνὰ ὑπὸ τοῦ Φοίβου θαλπόμενα ἔμελπον χαιρετισμοὺς πρὸς τὸ ἔαρ. Τὰ δάση ἐσκιοῦντο, τῶν ῥυακίων τὰ ὕδατα στειρεύοντα βαθμηδὸν ἐκελάρυζον ἀκαταλήπτως ἐπὶ τῶν χαλίκων.

Ἄρρητός τις χαρά, ἁγνεία, νεότης ἠπλοῦντο ἐπὶ τὴν ἀγήρω φύσιν. Μετὰ τὴν χειμερινὴν δοκιμασίαν ἐξήρχετο διὰ μυριοστὴν φορὰν ἀλώβητος, ἄσπιλος, ὅπως τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς δημιουργίας, ἀνελάμβανε τὴν θείαν παρθενίαν, ὡς ἡ Ἥρα ἀπὸ τῆς πηγῆς τῆς Κανάθου...

Ὁ Γιαννιὸς δὲν διήρχετο νῦν τὰς ἡμέρας μεμονωμένος μακρὰν τοῦ χωρίου, τὰς νύκτας κεκλεισμένος ἐν τῷ ποιμνιοστασίῳ. Ὡδήγει τὸ ποίμνιον τοῦ πατρὸς ἀνὰ τὰ δάση καὶ ἐγγὺς τῶν καλλιεργημένων ἀγρῶν, ἐστάθμευε τὴν μεσημβρίαν ὑπὸ τὰς πλατάνους παρὰ τὸ ῥέον ὕδωρ, καὶ συχνὰ ἐπεσκέπτετο τὸν πατρικὸν οἶκον ἢ ἔτερπε διὰ τῆς φλογέρας τὰς χωρικάς, αἵτινες ἤρχοντο νὰ πλύνωσιν εἰς τὸν ποταμόν.

Ὁ νεαρὸς ποιμὴν εἶχε κρυπτόν τινα πόνον, καὶ τὸν πόνον αὐτὸν ἐξεδήλου διὰ τῶν περιπα-

θῶν ἤχων τοῦ αὐλοῦ. Μετὰ τέσσαρας μῆνας ὤφειλε νὰ καταλίπῃ τοὺς προσφιλεῖς αὐτοῦ τόπους. Μετὰ τέσσαρας μῆνας ὤφειλε νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τῶν γονέων, ἀπὸ τοῦ πιστοῦ Ἀχμέτ, ἀπὸ τοῦ ποιμνίου οὗ τὰς αἶγας καὶ τὰ πρόβατα ἐγνώριζεν ἕκαστον ἐκ τῆς μορφῆς, ἐκ τῆς φωνῆς. Καὶ θὰ ἀντήλλασσε τὴν ἐλευθέραν αὐτὴν ζωὴν τῶν δασῶν πρὸς τὸν ὑπόδουλον βίον τοῦ στρατῶνος. Ὁ Γιαννιὸς Καρανῖκος εἶχε κληρωθῇ στρατεύσιμος.

Ἦτο παραμονὴ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, τὴν δ' ἐπιοῦσαν πανήγυριν μεγάλην ἐτέλει τὸ γειτονικὸν χωρίον Ἀγριοβοτάνι ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ χωρικοῦ ναΐσκου. Ἡ οἰκογένεια Καρανίκου εἶχεν ἐκεῖ συγγενεῖς ἀποκατεστημένους καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Γιαννιοῦ, ἡ εὔσαρκος κυρᾶ Βάσσω, εἶπεν ἀφ' ἑσπέρας πρὸς τὸν σύζυγον :

— Ταχινὸ θὰ πάω 'γὼ μὲ τὰ πράμματα ν' ἄρθῃ κι' ὁ Γιαννιὸς 'ς τὴ θειά του.

— Καλὰ τὸ στοχάσθηκες, γυναῖκα, σὰν σικλετισμένο εἶνε τὸ παιδί, νἄρθῃ μιὰ ψύχα νὰ ξεσκάσῃ 'ς τὸ πανηγύρι.

Ὁ Γιαννιὸς ἐλούσθη, ἐνεδύθη τὰ ἑορτάσιμα ἐνδύματα καὶ ἠκολούθησεν εἰς τὴν πανήγυριν τὸν πατέρα καὶ τὸν πρεσβύτερον ἀδελφὸν Φωκίωνα.

Τὸ ὄνομα τοῦ τιμιωτάτου τῶν Ἀθηναίων εἶχε δώσῃ εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Καρανίκου ὁ ἀνάδοχος αὐτοῦ δημοδιδάσκαλος ἐν Ξηροχωρίῳ. Φωκίων δ' ἦτο ὁ δευτερότοκος· ὁ πρωτότοκος ἐκαλεῖτο Λουκᾶς καὶ ἦτο νενυμφευμένος καὶ *σώγαμπρος* παρὰ τῷ πενθερῷ αὐτοῦ ἐν τῷ χωρίῳ Βυστρίτζῃ. Ὁ Καρανίκος εἶχε καὶ μοναχοκόρην πρεσβυτέραν τοῦ Γιαννιοῦ καὶ ἀποκατεστημένην κάλλιστα ἐν τῷ χωρίῳ Κρυνερίτῃ.

Σημειωτέον ὅτι οἱ χωρικοὶ σπανίως νυμφεύονται ἐν τῷ γενεθλίῳ αὐτῶν τόπῳ, τοῦτο δὲ διότι πάντες σχεδὸν οἱ κάτοικοι ἑνὸς χωρίου εἶνε συνδεδεμένοι διὰ δεσμῶν συγγενικῶν, οἵτινες καὶ ἂν μέχρι *συμπεθεριᾶς* παραλυθῶσι, πάλιν εἶνε κώλυμα γάμου παρὰ τοῖς ἀγρόται.

Ὁ λευκογένειος Καρανίκος ἵππευσε τὴν ἐγκυμονοῦσαν λευκὴν φορβάδα, ἣν θωπευτικῶς ἐκάλει *Νύφη* καὶ οἱ δύο υἱοὶ εἵποντο πεζοί.

Τὸ Ἀγριοβοτάνι ἀπεῖχε μίαν ὥραν τὸ πολύ, ἡ δὲ ὁδὸς ἦν ὁμαλὴ διὰ τῶν καλλιεργημένων ἀγρῶν μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Βρύσα καὶ τῆς κλιτύος τῶν δασωδῶν βουνῶν διήκουσα. Συνήντησαν καὶ ἄλλους χωρικοὺς εἰς τὴν πανήγυριν πορευομένους ἐκ γειτονικῶν χωρίων. Ἀφικόμενοι δὲ διηυθύνθησαν πάντες ἐν ὁμίλῳ πρὸς τὸν ναΐσκον κείμενον ὑπὸ συστάδα μεγίστων πτελεῶν καὶ παρέμειναν ὑπὸ τὴν σκιὰν ἀκροώμενοι τῆς θείας λειτουργίας. Ἐκεῖ συνήντησαν τὴν θείαν Παρασκευήν, ἥτις μετ' ἀνυποκρίτου χαρᾶς ὑπεδέξατο αὐτοὺς καὶ ὡδήγησεν εἰς τὸν ἠυτρεπισμένον οἶκον. Καὶ ἦλθον καὶ ἄλλοι καὶ ἤρχισαν τὰ κεράσματα τῆς ῥακῆς διὰ τοῦ ἐκ κασσιτέρου παγουρίου, καὶ κατηναλώθησαν αἱ θερμαὶ τηγανῖται τῆς θείας Παρασκευῆς. Καὶ ἔπειτα ἐπίσκεψις εἰς τὸν κουμπάρον ἐδῶ, χαιρετισμὸς εἰς τὸν συμπέθερον ἐκεῖ καὶ χειραψίαι καὶ φιλήματα καὶ ὅλα αὐτὰ ἀρδευόμενα διὰ δαψιλοῦς ῥακῆς ἢ τσιπουρίτου.

Ὅμιλοι ἀθροίζονται παρὰ τὰς θύρας τῶν οἴκων καὶ συζητήσεις ἄρχονται περὶ τῶν γεννημάτων, ἔστιν ὅτε καὶ περὶ τῶν πολιτικῶν τῆς ἐπαρχίας.

Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ γυναῖκες παρασκευάζουσι τὰ ἐδέσματα ἐντὸς λεβήτων καὶ χυτρῶν εὐμεγέθων, καὶ αἱ *χαμηλοβλεποῦσαι* καὶ *σιγαλοπερπάτητοι* κόραι παρέρχονται αἰδημόνως πρὸ τῶν ἀνδρῶν ἐκτελοῦσαι τῶν γονέων τὰ θελήματα, καὶ τρίζουσι τανυόμενα ὑπὸ τῶν κνημῶν τὰ περικέντητα ὑποκάμισα καὶ κωδωνίζουσιν οἱ ἀργυροῖ κόσμοι τοῦ μετώπου καὶ τοῦ τραχήλου.

Ὁ σύζυγος τῆς θείας Παρασκευῆς, ἐκ τῶν ἐγκρίτων οἰκοκυραίων, ἐφιλοξένει δεκάδα χωρικῶν, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ τινα ἔμπορον ἐκ Ξηροχωρίου ἐλθόντα χάριν ψηφοθηρίας, καθότι ἔμελλε νὰ ἐκτεθῇ ὡς δήμαρχος κατὰ τὰς ἐπικειμένας δημοτικὰς ἐκλογάς.

Ἐνῷ λοιπὸν οἱ συνδαιτυμόνες ἔλειχον τὰ ὀστὰ σεβασμίας αἰγός, ἣν ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Γεωργίου εἶχεν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τῶν ταλαιπωριῶν τῆς γεροντικῆς ἡλικίας, ὁ μνηστὴρ τῆς δημαρχίας ἐκήρυττε τὸν λόγον τῆς δημοτικῆς ἀναμορφώσεως. Καὶ τί δὲν θὰ ἔκαμνεν ἂν οἱ ἔντιμοι συμπολῖται ἐτίμων αὐτὸν διὰ τῆς ψήφου των; Ἡ γῆ τοῦ Ξηροχωρίου, ἥτις ἀδικεῖται τόσον ὑπὸ τοῦ ὀνόματος, ὅπερ ἀτόπως ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ διαβρέχοντος αὐτὴν ποταμοῦ Ξηριᾶ, ἡ γῆ τοῦ Ξηροχωρίου θὰ καθίστατο ἐπίγειος παράδεισος. Ὁ ὑποψήφιος ἐβεβαίου τοὺς χωρικοὺς ὅτι ὄχι μόνον ὁδοὶ ἁμαξιτοὶ θὰ ἀνοιχθῶσι διὰ τῶν βουνῶν καὶ τῶν φαράγγων, ὄχι μόνον σχολεῖα τέλεια θὰ ἱδρυθῶσιν ἐν ἑκάστῳ χωρίῳ, ὄχι μόνον μηχαναὶ θεριστικαὶ τοῦ δήμου θὰ ἐκτελῶσιν ἀκόπως καὶ δωρεὰν τὸν θερισμόν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ὁ βασιλεὺς δι' ἰδιαιτέρας ἐπιστολῆς εἶχε δηλώσῃ πρὸς τὸν ἔντιμον ὑπήκοον αὐτοῦ, ὅτι θὰ ἤρχετο νὰ κτίσῃ ἀνάκτορον ἐν Ξηροχωρίῳ ἐπὶ τῆς δημαρχίας του.

Καὶ οἱ χωρικοὶ ἠτένιζον αὐτὸν δῆθεν θαυμάζοντες καὶ ἀνεφώνουν:

— Ἔτσι ἔ!

— Μωρὲ 'μίλα καλά, κὺρ Παντελάκη!

Καὶ λάθρα ὠθοῦντο διὰ τοῦ ἀγκῶνος καὶ ἐμειδίων ὑπὸ τὸν μύστακα.

Ὅταν δ' ὁ μικρόσωμος οἰκοδεσπότης, εὔθυμος καὶ πονηρὸς γέρων, προέπιεν εἰς ὑγείαν

τοῦ *κὺρ δημάρχου*, ἡ εὐθυμία ἐκορυφώθη καὶ ὁ κὺρ Παντελάκης ηὐχαρίστησε δι' ἀξιοπρεποῦς λογυδρίου τοὺς δημότας.

Ἀλλ' ἔξω ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ χωρίου ἤχησεν ὀξύαυλος καὶ ἐδούπησε τὸ τύμπανον· οἱ χωρικοὶ ἀφῆκαν τὸν κὺρ Παντελάκην μόνον ὁμιλοῦντα κατ' ἰδίαν μετὰ τοῦ οἰκοδεσπότου καὶ ἔσπευσαν εἰς τὸν χορόν.

Ὁ Γιαννιὸς προηγεῖτο. Ἦτο ἐλαφρός, καὶ ἐφημίζετο ὡς χορευτής· ἔσπευδε λοιπὸν νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν ἅλυσιν τοῦ συρτοῦ. Ἀλλ' ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξίς του, ὅτε πλησιάσας πρὸς τὸν αὐλητήν, τὸν *καραμουζάρην*, ὅπως καλοῦσιν αὐτὸν οἱ χωρικοί, ἀνεγνώρισε τὸν Γυφτοκάβουραν.

Ὁ Ἀθίγγανος ἦτο εὐπρεπῶς ἐνδεδυμένος, ἐφόρει κοινὴν χωρικὴν ἐνδυμασίαν, ναὶ μὲν παλαιὰν καὶ οὐχὶ ἀμέμπτου καθαριότητος, ἀλλ' ὁπωσδήποτε πολὺ ὑπερτέραν τῆς ῥακώδους περιβολῆς, ἣν ἔφερε τὴν νύκτα ἐκείνην τοῦ Ὀκτωβρίου. Καὶ αὐτὸς ἀνεγνώρισε τὸν φιλόξενον ποιμένα καὶ ἐχαιρέτισε καμμύσας τὸν μόνον ὀφθαλμὸν καὶ ταπεινώσας τὸν ὀξύαυλον.

Ὁ νέος χωρικὸς δυσηρεστήθη ἐπὶ τῇ νέᾳ συναντήσει. Ὄχι μόνον ἐροβήθη μὴ ὁ μονόφθαλμος κάμῃ λόγον περὶ τῆς ἐν τῷ ποιμνιοστασίῳ φιλοξενίας, ἀλλὰ καὶ ἐρρίγησε πάλιν ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει τοῦ κινουμένου σακκίου καὶ τῶν πέντε ὄρεων, οὓς εἶχεν ἀκουσίως φιλοξενήσῃ κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην. Ἤρξατο τοῦ χοροῦ μετ' ἀθυμίας, μόλις ἐκίνει ἄνευ ῥυθμοῦ, ἄνευ χάριτος, τοὺς πόδας. Ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ἡ ὄρεξις αὐτοῦ ἐξήφθη καὶ ὅταν πολλοὶ ἤρχισαν νὰ κράζωσιν

— Ὁ Γιαννιὸς νὰ σύρῃ τὸν χορό, ὁ Γιαννιὸς νὰ πάῃ 'μπροστά! ἡ φιλοτιμία τοῦ νεανίου ἐξήφθη. Ἦσαν τόσαι λιγεραὶ αἵτινες θὰ τὸν ἐθαύμαζον ἐκεῖ, τόσοι λεβέντηδες, οἵτινες θὰ τὸν ἐφθόνουν.

Ποτὲ δὲν ἐχόρευσε μετὰ τόσης τέχνης! Κρατούμενος διὰ τῆς ἀνυψωμένης ἀριστερᾶς χειρὸς ἀπὸ τὸ μανδύλιον τοῦ παραστάτου ἐστρέφετο ὡς ἄτρακτος ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ποδός, ἐταπεινοῦτο πρὸς τὴν γῆν καὶ ἀνετινάσσετο ἐπάνω, ἔτυπτε τὸ χῶμα διὰ τῆς παλάμης καὶ ἐκροτάλει τοὺς δακτύλους εἰς τὸν ἀέρα. Καὶ ὁ μονόφθαλμος αὐλητὴς ἐκ τοῦ σύνεγγυς προπορευόμενος καὶ κινῶν ἄνω καὶ κάτω τοῦ αὐλοῦ τὸ στόμιον κατὰ τὸν ῥυθμὸν ἥρπαζε τὰ πρὸς τιμὴν τοῦ δεξιοῦ χορευτοῦ ῥιπτόμενα φιλοδωρήματα.

Ἐν τῇ μέθῃ τοῦ χοροῦ ὁ νέος χωρικὸς ἔβλεπε τὰ πάντα συγκεχυμένα καὶ στροβιλίζοντα περὶ αὐτόν. Ἀλλ' ἐπὶ μίαν στιγμὴν ἀκινήτων ὅπως ἀναλάβῃ δύναμιν πρὸς τεχνικωτάτην τινὰ στροφὴν συνήντησε προσηλωμένους ἐπ' αὐτοῦ δύο λάμποντας ὀφθαλμοὺς ἐν τῷ ὁμίλῳ τῶν θεατῶν... Ἠσθάνθη τι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὡς κτύπημα κοπάνου καὶ ἔπεσε κατὰ γῆς παρασύρας καὶ τὸν παρ' αὐτῷ χορεύοντα.

Εὐθὺς συνῆλθεν ἐκ τῆς ζάλης, ἀλλὰ βάρος ἀκατάληπτον ἐπίεζε τοὺς ὤμους αὐτοῦ καὶ ἔτρεμον τὰ γόνατά του. Κατηρεμμένος ἀπῆλθε τοῦ χοροῦ καὶ ἐκλείσθη ἐν τῷ οἴκῳ τῆς θείας Παρασκευῆς. Τὴν δ' ἑσπέραν, ἅμα ἐπανελθὼν εἰς τὸν πατρικὸν οἶκον, κατελήφθη ὑπὸ ῥίγους καὶ πυρετοῦ. Καὶ ἡ μήτηρ μὴ δυναμένη ἄλλως νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἀναίτιον πτῶσιν καὶ τὴν αἰφνιδίαν ἀσθένειαν τοῦ υἱοῦ ἀπέδιδε τὰ πάντα εἰς βασκανίαν.

— Μοῦ τὸ βάσκαναν τὸ παιδὶ ἀπάνω 'ς τὸ χορό του, ἔλεγε καὶ ἐποίει παντοίους ἐξορκισμούς, καπνίζουσα αὐτὸν διὰ ζαχάρεως καὶ μοσχοκαρύων, ψελλίζουσα μυστηριώδεις καὶ ἀκαταλήπτους φράσεις.

Ὁ ταλαίπωρος ποιμὴν ἀκούων τῆς μητρὸς τοὺς λόγους ἐν τῇ ζάλῃ τοῦ πυρετοῦ καὶ ἀναπολῶν τοὺς δύο ἐκείνους ὀφθαλμούς, οὓς συνήντησε διὰ τοῦ βλέμματος ἐφ' ἑαυτοῦ προσηλωμένους, μίαν στιγμὴν πρὶν ἢ λιπόψυχος καταπέσῃ, δὲν ἀμφέβαλλεν ὅτι ἦτο βασκανίας θῦμα. Καὶ ἠσθάνετο ἀκόμη τὰ βλέμματα ἐκεῖνα ἐπίμονα, ἀπλανῆ, κατατρυπῶντα τὰ ὀστᾶ, κατατρώγοντα τὰς σάρκας του...

Καὶ ἐν τῇ παρακρούσει ταύτῃ τῶν φρενῶν ἰδέα τις αἴφνης φωτεινὴ διῆλθε τὸ ἐσκοτισμένον λογικόν του. Ἀπέρριψε τὸ βαρὺ κάλυμμα καὶ ἀνετινάχθη ἔντρομος.

Οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι ὀφθαλμοί!.. Τὰ λαμπρὰ ἐκεῖνα βλέμματα!..

— Ἡ Τσιγγάνα! ἐγρύλλισε τρίζων τοὺς ὀδόντας καὶ καταπεσὼν βαρὺς ἐκάλυψε διὰ τῆς τσέργας τὴν κεφαλήν.

Οἱ ἄλλοι ἐν τῷ οἴκῳ ἐνόμιζον ὅτι παρελάλει.

Ε'

Ἡ ἀγορὰ τῆς Κυριακῆς

Ἡ ἀσθένεια τοῦ Γιαννιοῦ, εἴτε ἐκ βασκανίας προήρχετο εἴτε ἐξ ἄλλης τινὸς ἀφορμῆς, δὲν παρετάθη ἐπὶ πολύ. Μετὰ δύο ἡμέρας ὁ νεαρὸς ποιμὴν ὡδήγει πάλιν τὸ ποίμνιον τοῦ πατρός. Ἀλλ' ἡ ἐκ τοῦ συμβάντος τούτου ἐντύπωσις οὐ μόνον δὲν ἐξηλείφετο ἀπὸ τῆς μνήμης αὐτοῦ διὰ τοῦ χρόνου, ἀλλὰ καὶ ἐνεδυναμοῦτο.

Πολλάκις κατὰ τὰς εὐώδεις τοῦ ἔαρος νύκτας, ἐνῷ ἠγρύπνει ὑπὸ τοὺς μαρμαίροντας ἀστέρας καὶ ἀλλοφρονῶν προσηπένιζε σκιερόν τινα θάμνον, ἐνόμιζεν ὅτι διεστέλλοντο αἴφνης ἀψοφητὶ οἱ κλῶνες αὐτοῦ καὶ δύο ὀφθαλμοί, τῶν οὐρανίων φωστήρων λαμπρότεροι, προσήλουν ἐπ' αὐτοῦ βάσκανον βλέμμα. Καὶ ὁ ποιμὴν ἐρρίγει καὶ ἔκλειε τὰ βλέφαρα, ἀλλ' οἱ ὀφθαλμοὶ ἔλαμπον, ἔλαμπον

πάντοτε ἀπειλητικοὶ ἅμα καὶ εὐμενεῖς, ἀπωθοῦντες καὶ ἕλκοντες.

Καί ποτε ἐν τῇ μαγικῇ τῆς μεσημβρίας ὥρᾳ κλίνων πρὸς κρυσταλλῶδες ὕδωρ ὅπως νίψῃ τὴν μορφήν, κατωπτρίσατο ἐν τῷ νάματι ἐκείνῳ, ὅπερ ἐχρύσουν τοῦ ἡλίου αἱ ἀκτῖνες, τὰ ἄσβεστα, τὰ γοητεύοντα ὄμματα τῆς Ἀθιγγανίδος. Καὶ ἀπέστρεψε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐκάλυψε διὰ τῶν χειρῶν τὴν μορφὴν ὅπως ἀποφύγῃ τὴν γοητείαν.

Ἐν τῇ ἐρημίᾳ τὰ αἰσθήματα ἅπαξ ῥιζούμενα αὐξάνουσι καὶ μεγεθύνονται ὡς τὰ μεμονωμένα δένδρα τοῦ βουνοῦ. Τὸ αἴσθημα ὅπερ ἤρξατο ἁπλοῦν τὰς ῥίζας αὐτοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ χωρικοῦ ἦτο παράδοξον ὅπως ὁ σπόρος ἐξ οὗ ἐγεννήθη. Ἦτο αἴσθημα διφυές, ἀποστροφῆς ἅμα καὶ ἐπιθυμίας, καὶ ἀνέδιδεν ὡς καρπὸν τὴν ἀπόφασιν: νὰ ἐπανίδῃ τὴν Ζεμφύραν.

Διὰ ποίας σειρᾶς συλλογισμῶν ἤγετο πρὸς τὴν ἀπόφασιν ταύτην ὁ νεανίας;

Διὰ σειρᾶς φυσικωτάτης:

Τί τὸν ἐτυράννει; τί τὸν ἐβασάνιζε; Τὸ ἄγνωστον. Ἔπρεπε λοιπὸν νὰ ἐρευνήσῃ τὸ ἄγνωστον τοῦτο, νὰ πεισθῇ ἂν ἀληθῶς εἶνε ὁποῖον τὸ ἐφαντάζετο ἢ μὴ ἐκ τῆς ἀποστάσεως παρουσιάζετο ὑπὸ τοιαύτην τερατώδη μορφήν.

Οὕτω τὰ παιδία ἐν τῷ σκιόφωτι τοῦ κοιτῶνος πτοούμενα ὑπὸ πελωρίας σκιᾶς ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐζωγραφημένης, ἀφ' ἑνὸς μὲν πτήσσουσιν ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῆς κλίνης, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ὠθοῦνται ὑπὸ ἀκαταμαχήτου περιεργίας νὰ προβάλωσι τὴν κεφαλήν, ὅπως πεισθῶσι τέλος ἂν ἡ σκιὰ ἐκείνη εἶνε μαῦρός τις γίγας ἢ τῆς μητρὸς ἡ ἀνηρτημένη ἐσθής. Πόσον δ' ὁμοιάζουσι πρὸς παιδία οἱ ἕλληνες ἀγρόται, προκειμένου περὶ προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν, εἶνε γνωστὸν τοῖς πᾶσιν.

Ἐκολακεύετο δὲ ἡ φιλοτιμία τοῦ χωρικοῦ πιστεύοντος ὅτι ἀξίως καὶ ἀνδρικῶς ἔπραττεν οὕτω, προβαίνων μετὰ θάρρους πρὸς τὸν ἐχθρὸν ἀντὶ νὰ στρέψῃ δειλῶς τὰ νῶτα.

— Γιὰ μιὰ παλιοκατσιβέλα ἐκεῖ, μιὰ κουρελοατσιγγάνα θὰ βάνω ἔννοια 'ς τὸ νοῦ μου; Κάνει μάγια; Καὶ τὸ λοιπὸν γιατὶ δὲν μαγεύει καὶ τὰ κουρελόπανά της νὰ τὰ ξεκαινουργώσῃ; Μονάχα 'γὲ μένα βάλθηκε νὰ κάνῃ μάγια, γιατὶ δὲν κάνει τάχα κι' ἀλλωνῶν; Πῶς μ' ἐτήραξε τὴν ὥρα ποῦσερνα τὸ χορό; Ὅλοι μ' ἐτήραγαν... Καὶ νὰ ἦτον πάλι βάσκαμμα ἢ ζαλάδα ἀπ' τὰ κρασιὰ καὶ τὰ ῥακιά;

Ὁ Γιαννιὸς διενοεῖτο ὅλα ταῦτα ὅπως ἐπιρρώσῃ ἑαυτὸν εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως. Ἀλλὰ καὶ πάλιν ἐδίσταζεν, ἐδειλία ὁ δεισιδαίμων ἀγρότης. Ἕως οὗ ἡ Τύχη, ἡ τυφλὴ ὁδηγὸς ὅλων ἡμῶν τῶν μὴ τυφλῶν, ἔτεινεν ἀρωγὸν χεῖρα καὶ πρὸς τὸν ἐνδοιάζοντα νεανίαν.

[Ἕπεται συνέχεια]

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Η ΕΝ ΚΟΡΣΙΚΗι ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΠΟΙΚΙΑ

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

Θ'

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΑΙΑΚΚΙΩι ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΥΤΗΣ ΑΠΟΙΚΙΑΣ.

Διοικητὴς Αἰακκίου, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἦτο ὁ Σαλβατὼρ Σχουαρκιαφίκος, ὁ ὁποῖος λίαν εὐμενῶς καὶ εὐπροσηγόρως ὑπεδέχθη τοὺς ἐκεῖ πρόσφυγας Ἕλληνας. Ὁ ἄρχων οὗτος, τῇ διαταγῇ τῆς Κυβερνήσεώς του, ἐπρότεινεν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἐὰν ἤθελον, ν' ἀσπασθῶσι τὴν στρατιωτικὴν τέχνην. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ἀπήντησαν ὅτι ἐπροτίμων νὰ καλλιεργοῦν τὴν γῆν διὰ νὰ προμηθεύουν ταῖς οἰκογενείαις των τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα· καί, κατὰ συνέπειαν, ὅτι ἐπεθύμουν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς Παομίαν. Ὁ ἄρχων οὗτος, ὅταν ἤκουσε τὴν ἀπόφασίν των ταύτην, τοῖς εἶπεν ὅτι ἡ ἐπάνοδος εἰς Παομίαν, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἐκείνου ἀναβρασμοῦ, ἦτο πρᾶγμα δύσκολον καὶ ἀδύνατον· ὅτι εἶχε διαταγὴν ἀπὸ τὴν Κυβέρνησίν του νὰ τοὺς καταγράψῃ στρατιώτας πρὸς φύλαξιν τῆς πόλεως τοῦ Αἰακκίου· καὶ ὅτι, ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐν Παομίᾳ ζημίας των καὶ τὴν συντήρησιν τῶν οἰκογενειῶν των, ἡ γενουηνσιακὴ Κυβέρνησις ἀνεδέχετο τὴν ἀποζημίωσιν ταύτην καὶ τὰς δαπάνας πρὸς συντήρησιν τῶν οἰκογενειῶν των. Οἱ Ἕλληνες δέ, μὴ δυνάμενοι νὰ πράξωσιν ἄλλως, ἠσπάσθησαν τὸν στρατιωτικὸν βίον, ὡς χωροφύλακες τῆς πόλεως τοῦ Αἰακκίου.

Εὐθὺς λοιπὸν ὁ Διοικητὴς τοῦ Αἰακκίου διώρισεν ἐκ τῶν Ἑλλήνων τούτων, κατὰ τὸν παπᾶ-Νικόλαον, *ἑκατοντάρχους*, *τενέντηδες*, *φλαμπουρέους*, *σαργέντες* καὶ *καπουραλέους*, καὶ τοῖς προσδιώρισε τὸν ἐπὶ τούτῳ μισθόν των. Ὡσαύτως δὲ δι' ἕκαστον ἄτομον τῶν ἑλληνικῶν γυναικοπαίδων (γέροντας, γυναῖκας καὶ παιδία) ὡρίσθησαν δύο ἄσπρα καθ' ἑκάστην.

Ἐν τοῖς ληξιαρχικοῖς βιβλίοις τοῦ Δημαρχείου τῶν Καρυῶν, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἀπαντῶνται οἱ ἑξῆς τίτλοι: *ἀγιουτάντες*, *κάπος*, *καπετάνος*, *κομισάριος*, *κολονέλος*, *τενέντες*, *σαργέντες*, *μαγγιόρες* κλπ. Πολλὰ δὲ ἔγγραφα καὶ κατάστιχα, σωζόμενα ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς ἐν Αἰακκίῳ οἰκογενείας τῶν Στεφανοπούλων Κομνηνῶν, ἀναφέρουσι καὶ μαρτυροῦσι πολλὰ πράγματα ἀφορῶντα τὴν νέαν ταύτην ζωὴν τῆς ἐν Κορσικῇ ἑλληνικῆς ἀποικίας. Ὡσαύτως δ' ὁ La Ville Heurnois ἐν τῇ ἀνωνύμῳ ἱστορίᾳ του, σελ. 285, λέγει ὅτι ἐσχηματίσθησαν τρία ἑλληνικὰ τάγματα ὑπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς Μιχάλην, Ἰωάννην καὶ Θεοδωρῖκον. Ὁ ἴδιος συγγραφεὺς δίδει ἐκτενεῖς πληροφορίας καὶ περὶ τῆς πληρωμῆς τῶν ἀρχηγῶν καὶ τῶν στρατιωτῶν Ἑλλήνων. Κατὰ τὸν ἴδιον συγγραφέα, ἐν τῇ καταμετρήσει τῆς 13 Ἀπριλίου 1740, οἱ ἐν Αἰακκίῳ Ἕλληνες εὑρέθησαν 812 ψυχαί, μεταξὺ τῶν ὁποίων 200 ἄνδρες, ἱκανοὶ νὰ φέρωσιν ὅπλα. Κατὰ δὲ τὸν συγγραφέα τῆς Description de la Corse κτλ. «ἡ Δημοκρατία τῆς Γενούης παρέλαβεν ἐκ τῶν Ἑλλήνων τούτων ὡς στρατιώτας τετρακοσίους ἄνδρας.»

Οὕτω δὲ οἱ Ἕλληνες, γενόμενοι χωροφύλακες τοῦ Αἰακκίου, ἦσαν ἠναγκασμένοι, σχεδὸν καθ' ἑκάστην, νὰ κάμνωσιν ἐκδρομὰς ὅπως ἐκδιώκωσι τοὺς ἐπαναστάτας Κορσικανούς, οἵτινες συχνάκις ἐπετίθεντο κατὰ τῆς πόλεως τοῦ Αἰακκίου καὶ ἐλυμαίνοντο τὰ κτήματα τῶν κατοίκων αὐτῆς. Τοιαύτας ἐκδρομὰς ἔκαμον πολλάς· πλὴν ὅμως ἐκ τούτων μόνον τὰς ἀκολούθους ἠδυνήθην νὰ συλλέξω, τὰς ὁποίας ἐν παραδείγματι μεταφέρω ἐνταῦθα.

Εὐθὺς μετὰ τὴν ἄφιξιν τῶν Ἑλλήνων εἰς Αἰάκκιον, οἱ ἐπαναστάται ἔφθασαν ἐν μεγάλῃ δυνάμει μέχρι τῶν πυλῶν τοῦ Αἰακκίου, ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ πολιορκήσουν καὶ νὰ κυριεύσουν τὴν πόλιν, οὕτως, ὥστε οὐδεὶς τῶν πολιτῶν ἐτόλμα νὰ ἐξέλθῃ τῆς πόλεως. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ὅλοι οἱ μύλοι ἦσαν κλειστοί, ὥστε οὐδεὶς ἠδύνατο ν' ἀλέσῃ. Ἐν τούτοις, τρεῖς τῶν χωροφυλάκων Ἑλλήνων ὑπῆγαν ν' ἀλέσουν καρποὺς εἰς τοὺς παρὰ τὸ Αἰάκκιον μύλους. Χάριν ταχύτητος ὅμως οἱ τρεῖς οὗτοι ὑπῆγαν εἰς τρεῖς διαφόρους μύλους. Λῃσταὶ δ' ἐκ τῶν Κορσικανῶν ἐπαναστατῶν εἰσελθόντες κρυφίως εἰς ἕνα τῶν μύλων τούτων, ἥρπασαν τὸ πυροβόλον τοῦ Ἕλληνος. Ἐν τούτοις ὁ Ἕλλην, πηδήσας ἐκ τοῦ παραθύρου τοῦ μύλου, ἔδραμεν εἰς τὸν ἄλλον μύλον, ὅπου ἔλαβε τὸ πυροβόλον τοῦ συντρόφου του καὶ οὕτως ἀντεπεξῆλθε κατὰ τῶν λῃστῶν. Ἐν τῇ συμπλοκῇ ταύτῃ, ὁ μὲν Ἕλλην ἐπληγώθη εἰς τὸν πόδα. Ἕνα ὅμως τῶν λῃστῶν, εἰς ἀνταμοιβήν, ἔρριψε νεκρὸν κατὰ γῆς, τοῦ ὁποίου ἔλαβε τὸ πυροβόλον. Ὀλίγον δὲ μετὰ ταῦτα ἡ εἴδησις αὕτη ἔφθασεν εἰς Αἰάκκιον, ὁπόθεν φθάσαντες ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἐν σώματι, κατεδίωξαν τοὺς λῃστάς. Οἱ Ἕλληνες, ἐπιστρέφοντες εἰς Αἰάκκιον, ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν ὡς λάφυρα περὶ τὰς δύο χιλιάδας χοίρων καὶ ἑκατὸν ἀγελάδας καὶ βοῦς. Αὕτη εἶνε ἡ πρώτη ἐκδρομὴ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν Κορσικανῶν, ἡ ὁποία ἐγένετο ἀφορμὴ ὅπως οἱ Ἕλληνες οὗτοι καταστῶσι μισητοὶ καὶ παρὰ τοῖς Κορσικανοῖς τῶν μερῶν ἐκείνων.

Ἤδη ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τῶν Ἑλλήνων τούτων ἐν Κορσικῇ ἑλληνικαί τινες οἰκογένειαι, πρὸς ἀνεύρεσιν καλλιτέρας τύχης, καταλιποῦσαι τὴν Παομίαν, μετέβησαν εἰς τὰ πέριξ τοῦ Αἰακκίου, ὅπου ἐκαλλιέργουν διαφόρους γαίας καὶ μετήρχοντο διάφορα ἐπαγγέλματα.

Λέγεται δὲ ὅτι ἡ οἰκογένεια τοῦ μεγάλου Ναπολέοντος Βοναπάρτου κατήγετο ἐκ τῶν ἑλληνικῶν τούτων οἰκογενειῶν, ἢ μᾶλλον ἐξ ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν τῆς ἀποικίας ταύτης διασπαρεισῶν ἐν τῇ Κάτω Ἰταλίᾳ. Τινὲς δὲ τῶν ἱστοριογράφων μάλιστα καὶ δι' ἱκανῶς πειστικῶν ἐπιχειρημάτων ὑπεστήριξαν τὴν γνώμην ταύτην. Οὕτω δὲ ἡ οἰκογένεια *Bonaparte*, κατ' αὐτούς, δὲν εἶναι ἄλλο εἰμὴ ἡ οἰκογένεια *Καλομέρης*, ἢ μᾶλλον *Καλομοίρης*, ἐξιταλισθεῖσα καθ' ὃν τρόπον οἱ *Γιατριάροι* ἐξιταλίσθησαν καὶ ἔγιναν *Medicis*.

Ὅταν οἱ Κορσικανοὶ ἤρχισαν νὰ καταδιώκωνται ὑπὸ τῶν ἐν Αἰακκίῳ Ἑλλήνων, τότε ἠθέλησαν νὰ ἐκδικηθῶσι κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν τούτων οἰκογενειῶν. Μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν ἐπετέθησαν κατ' αὐτῶν καὶ κατώρθωσαν νὰ φονεύσωσι μίαν νεάνιδα. Ὅταν δ' ὁ πατὴρ αὐτῆς ἔφθασεν εἰς Αἰάκκιον καὶ ἀνήγγειλε τὰ γενόμενα, τότε οἱ ἐκεῖ Ἕλληνες ἐξελθόντες, κατεδίωξαν αὐτούς, παρὰ τῶν ὁποίων ἐλαφυραγώγησαν δύο ποίμνια ἐριφίων.

Μίαν τῶν ἡμερῶν ἔφθασαν καὶ πάλιν οἱ ἐπαναστάται πρὸ τοῦ Αἰακκίου, καίοντες καὶ καταστρέφοντες τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰς ἀμπέλους τῶν πολιτῶν. Ὅταν δὲ οἱ Ἕλληνες ἐξῆλθον καὶ πάλιν κατ' αὐτῶν, οἱ Κορσικανοί, ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ των ἤρχισαν νὰ τοὺς ὑβρίζουν τοιουτοτρόπως: «Ἀ! Τουρκομανιῶτοι, χωρὶς πίστι, καὶ πότες νὰ σᾶς ξεκληρώσωμε! Στέκωμε δυνατά, ἀδελφοί, ὅτι ἔρχονται θυμωμένοι οἱ Τουρκομερίταις μὲ ταὶς πλατέαις βράκαις καὶ τοὺς κόκκινους στήθους. Φωτιά, Φωτιά! κατὰ τοὺς ἀπίστους καὶ μὴν φοβᾶστε!»

Ἡ φράσις αὕτη εἶναι τοῦ παπᾶ-Νικολάου. Ἐκ τῆς φράσεως δὲ ταύτης μανθάνομεν ὅτι οἱ Ἕλληνες τῆς Κορσικῆς, μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐξηκολούθουν νὰ φέρωσι τὴν ἐθνικήν των ἐνδυμασίαν, καὶ ὅτι οἱ Κορσικανοὶ τοὺς συνέχεον, ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν, μὲ τοὺς Τούρκους.

Ἐν τούτοις οἱ Ἕλληνες ἤρχισαν νὰ τοὺς κτυποῦν ὥστε, μετὰ πολύωρον μάχην τοὺς ἐδίωξαν, φονεύσαντες δέκα ὀκτὼ καὶ πληγώσαντες πολλοὺς ἐξ αὐτῶν.

Ἄλλην φορὰν ὁ Διοικητὴς τοῦ Αἰακκίου ἀνέθηκεν εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν ἐπικίνδυνον ἐκστρατείαν, νὰ ὑπάγουν νὰ ἐλευθερώσουν τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ τῆς Κόρτης ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν περικυκλωθέντας Γενουηνσίους στρατιώτας. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἑλλήνων ἐξήγησε λεπτομερῶς τοῖς στρατιώταις τὸν κίνδυνον, καὶ ἐκάλεσε τοὺς οἰκειοθελῶς βουλομένους νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην.

Τὴν ἡμέραν δὲ τῆς ἀναχωρήσεως συνήχθησαν ὅλοι οἱ στρατιῶται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἐκκλησίᾳ ἵνα μεταλάβωσι τῶν Ἁγίων Μυστηρίων. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ἐκκλησίας ἦτο ἑστημένον νεκρικὸν κουβούκλιον.... Μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν, οἱ στρατιῶται παρετάχθησαν ἐν στρατιωτικῇ παρατάξει πρὸ τοῦ νεκρικοῦ τούτου φερέτρου, οἱ δὲ ἱερεῖς ἔψαλαν τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν. Μετὰ τὸ τέλος τῆς Ἀκολουθίας, οἱ στρατιῶται ἠσπάσθησαν τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους των τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν, μετέλαβον τῶν Ἁγίων Μυστηρίων καὶ ἀνεχώρησαν.... Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε νίκη· ἀλλὰ νίκη δι' αἵματος κερδηθεῖσα.

Ὅτε ὁ Παόλι διηύθυνε τὴν Κορσικανικὴν ἐπανάστασιν, ἀρχηγὸς τῶν Ἑλλήνων ἦτο ὁ Καπετὰν Γεώργιος Στεφανόπουλος, ἀπόγονος τοῦ Γεωργίου Στεφανοπούλου Κομνηνοῦ, ἀρχηγοῦ τῆς ἑλληνικῆς ταύτης ἀποικίας κατὰ τὴν ἀναχώρησιν ἐξ Οἰτύλου. Εἰς τοῦτον δὲ τὸν Καπετὰν Γεώργιον ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ φύλαξις τοῦ φρουρίου τοῦ Αἰακκίου. Ὁ Πάολι, μετ' ἐπανειλημμένας ματαίας ἀποπείρας ὅπως καταλάβῃ τὸ φρούριον τοῦτο, ἐσκέφθη ἵνα διὰ χρημάτων διαφθείρῃ τὸν ἀρχηγὸν αὐτοῦ καὶ καταστῇ κύριος τοῦ φρουρίου καὶ τῆς πόλεως. Ἐπὶ τούτῳ λοιπὸν τῷ ἔπεμψεν ἐπιστολήν, διὰ τῆς ὁποίας τοῦ ἐζήτει συνέτευξιν ἐν ὡρισμένῳ τινὶ τόπῳ. Ὁ Καπετὰν Γεώργιος, παραλαβών τινας τῶν Ἑλλήνων, ἐπορεύθη εἰς τὸν ὑποδειχθέντα τόπον, ὅπου οἱ ἐπαναστάται μετὰ μεγάλης τιμῆς καὶ ὑπολήψεως τὸν ὑπεδέχθησαν. Ὁ μεταξὺ Πάολι καὶ Καπετὰν Γεωργίου διάλογος ὑπῆρξεν ὁ ἑξῆς·

— Σοὶ προσφέρω, Καπετάνε μου, τὰς ἀνωτέρας τῶν στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν τιμῶν, εἶπεν ὁ Πάολι, ἐὰν μοὶ παραδώσῃς τὸ φρούριον τὸ ὁποῖον φυλάττεις.

— Ὠρκίσθην τιμιότητα εἰς τοὺς ἀνωτέρους μου, ἀπήντησεν ὁ Καπετὰν Γεώργιος, καὶ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ καταπατήσω τοὺς ὅρκους μου.

Μετὰ ματαίαν ἔνστασιν ὀλίγων λεπτῶν, θέτων ὁ Πάολι τὴν δεξιάν του ἐπὶ τοῦ ὤμου τοῦ Καπετὰν Γεωργίου, τῷ προσέθηκεν:

— Ἐὰν εἶχα στρατιώτας καὶ ἀξιωματικοὺς ὡς ὑμᾶς τοὺς Ἕλληνας, ὁ ἐχθρὸς δὲν θὰ ἔμενεν ἐπὶ τῆς νήσου μου οὔτε εἰκοσιτέσσαρας ὥρας.

Μετὰ τὸν βραχὺν τοῦτον διάλογον ὁ Πάολι διέταξεν φρουρὰν ἐπαναστατῶν νὰ ὁδηγήσῃ τοὺς Ἕλληνας μέχρι τῶν πυλῶν τῆς πόλεως τοῦ Αἰακκίου. Εὐθὺς δὲ μετὰ ταῦτα ἤρχισαν καὶ παλιν αἱ ἐχθροπραξίαι.

Τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἀνωτέρω ἐκδρομῶν δὲν εἶμαι εἰς κατάστασιν νὰ ἐπιβεβαιώσω· τοῦθ' ὅπερ δὲ μετὰ πεποιθήσεως δύναμαι νὰ εἴπω εἶναι ὅτι οἱ Ἕλληνες οὗτοι ὑπηρέτησαν στρατιωτικῶς τοὺς Γενουηνσίους καὶ κατόπιν τοὺς Γάλλους, καὶ ὅτι πολλάκις διεκρίθησαν ἐπ' ἀνδρίᾳ καὶ θάρρει, διὸ καὶ ἔχαιρον ἐξαιρετικὴν ὑπόληψιν παρὰ τοῖς ἀνωτέροις αὐτῶν. (Παραβλ. Description de la Corse κτλ. σελ. 76. 126. 131. 153. 156.) Ἰδιαιτέρως δ' ἀξία παρατηρήσεως εἶναι ἡ ἐντὸς τριάκοντα τριῶν ἐτῶν σχεδὸν κατὰ τὸ ἥμισυ ἐλάττωσις τῶν Ἑλλήνων τούτων. Ἐν μὲν τῇ καταμετρήσει τοῦ 1740, ὡς ἤδη ἀνωτέρω διελάβομεν, οἱ ἐν Αἰακκίῳ Ἕλληνες εὑρέθησαν 812 ψυχαὶ ἐν ὅλῳ. Τοὐναντίον δ' ἐν τῇ καταμετρήσει τοῦ 1773 οἱ Ἕλληνες οὗτοι δὲν ἦσαν εἰμὴ 428 ψυχαὶ μόνον. Ἡ σύνοψις δὲ τῆς τελευταίας ταύτης καταγραφῆς, κατὰ τὸν κατάλογον τὸν ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. C. 77 χαρτοδέσμῃ εὑρισκόμενον ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Νομαρχείου τοῦ Αἰακκίου, ἔχει ὡς ἑξῆς:

«Premier juillet 1773. Denombrement de la colonie grecque existante à Ajaccio.»

34	οἰκογ.	ἐξ	1	ἀτομ.	συγκειμ.	=	34	ψυχαί.
37	»	»	2	»	»	=	74	»
36	»	»	3	»	»	=	108	»
21	»	»	4	»	»	=	84	»
13	»	»	5	»	»	=	65	»
5	»	»	6	»	»	=	30	»
1	»	»	7	»	»	=	7	»
1	»	»	8	»	»	=	8	»
2	»	»	9	»	»	=	18	»
150							428	ψυχαί.

Ὁ πληθυσμὸς δὲ τῆς ἑλληνικῆς ταύτης ἀποικίας ἠλαττώθη τόσον μεγάλως διὰ τοὺς ἑξῆς πιθανωτάτους λόγους· α') διότι πολλαὶ οἰκογένειαι, μὴ δυνάμεναι νὰ ὑποφέρωσι τὰς ἐκ τοῦ πολέμου ταλαιπωρίας, μετηνάστευσαν εἰς τὴν νῆσον Σαρδόνα καὶ εἰς τὴν Κάτω Ἰταλίαν καὶ ἔμειναν ἐκεῖ διὰ παντός, τῶν ὁποίων τὰ ἴχνη ἐάν τις ζητήσῃ, βεβαίως θὰ εὕρῃ ἀκόμη καὶ σήμερον· β') διότι πιθανῶς τινὲς τῶν Ἑλλήνων τούτων νὰ ἀνεχώρησαν μὲ τὸν Ἱσπανικὸν στόλον, καὶ γ') διότι βεβαίως οὐκ ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν θὰ ἐφονεύθησαν ἤδη κατὰ τὰς διαφόρους ἐκδρομάς, τὰς ὁποίας ἔκαμνον ἐναντίον τῶν ἐπαναστατῶν Κορσικανῶν. Ὁπωσδήποτε δὲ ἐξ ὅλων τούτων εἰκάζω ὅτι ἡ ἱστορία τῶν ταλαιπώρων Ἑλλήνων, ἐν ταῖς λεπτομερείαις αὐτῆς, βεβαίως θὰ ἦναι πραγματικὴ Ὀδύσσεια. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ὁ Boswell ἐκάλεσεν αὐτοὺς tristes reliquiæ Danaum.

Ὅτε ἡ Κορσικὴ περιῆλθεν ὁριστικῶς εἰς τὴν γαλλικὴν ἐξουσίαν καὶ ἡ εἰρήνη ἀποκατέστη, τότε καὶ οἱ Ἕλληνες ἤρχισαν νὰ σκέπτωνται περὶ τῆς ἀποκαταστάσεώς των. Ἡ εἰς Παομίαν ἐπιστροφὴ ἦτο ἀδύνατος, διότι οἱ ἐπαναστάται Κορσικανοὶ ἔκαυσαν τὰς οἰκίας των, ἐσφετερίσθησαν τὰ κτήματά των καὶ κατερήμωσαν ἐκ θεμελίων τὸ χωρίον των. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτῳ ἡ ἱσπανικὴ κυβέρνησις ἐπρότεινεν εἰς τὸν καπετὰν Γεώργιον καὶ δι' αὐτοῦ εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας, ἐὰν ἤθελον, νὰ μεταβῶσι καὶ ἐγκατασταθῶσιν ἐν Ἱσπανίᾳ, ὅπου τοῖς παρεχώρει γαίας πρὸς καλλιέργησιν. Πλὴν ὅμως οἱ ὅροι δὲν ἦσαν σύμφοροι τῷ ἑλληνικῷ πληθυσμῷ, δι' ὃ καὶ ἡ πρότασις αὕτη ἀπερρίφθη κατὰ πρῶτον ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ Καπετὰν Γεωργίου. Πολλὰ ἔγγραφα, σῳζόμενα ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς ἐν Αἰακκίῳ οἰκογενείας τῶν Στεφανοπούλων Κομνηνῶν, πραγματεύονται τὰ καθέκαστα τῆς ὑποθέσεως ταύτης.

(Ἕπεται συνέχεια)

Ν. Β. Φαρδυς

Η ΕΛΛΑΣ ΕΝ ΤΗι ΠΑΓΚΟΣΜΙΩι ΕΚΘΕΣΕΙ ΤΟΥ 1878

Οἶνοι κλπ. Ἡ Ἑλλὰς ἐξέθηκεν οἴνους, οἰνοπνευματώδη ποτὰ καὶ ζύθους. Ἡ διὰ τὰς ἀμπέλους ἀφιερωμένη ἔκτασις τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς εἶνε περίπου 124,000 μυριομέτρων, παραγόντων 36 [1]) περίπου ἑκατομμύρια χιλιόγραμμα σταφίδων καὶ 205 ἑκατομ. χιλιόγραμμα σταφυλῶν.

Ἐξαιρέσει δειγμάτων τινῶν οἴνου ρητινίτου, ἤτοι οἴνου ἔχοντος ὀξεῖαν γεῦσιν ρητίνης, εἰς ὃν ἀποδίδουσιν ἰδιάζουσαν ὑγιεινὴν ἐπιρροήν, ἡ Ἑλλὰς παρουσίασεν οἴνους ἀξιολόγους. Ἀναφέρομεν ὅτι τὸ πρῶτον χρυσοῦν βραβεῖον ἀπενεμήθη ἄνευ ἀντιρρήσεως εἴς τι ἐργοστάσιον οἴνων Κορινθιακῶν σταφυλῶν διὰ τοὺς λαμπροὺς αὐτοῦ οἴνους ἐπιδορπίου. Ἡ ἕδρα τοῦ ἐργοστασίου τούτου εἶνε ἐν Πάτραις.

Τὸ ἕτερον βραβεῖον ἀπενεμήθη εἰς Ἀθηναϊκὸν οἶκον. Ὡσαύτως συλλογὴ οἴνων τῆς Μήλου ἐκρίθη ἀξία βραβείου ἀργυροῦ. Ὅμοιον βραβεῖον ἀπενεμήθη εἰς ἐκθέτην τινὰ ἐκ Κεφαλληνίας διὰ τὸν ἐρυθρὸν αὐτοῦ οἶνον. Ὀκτὼ ἕτεροι ἐκθέται ἐκ Πατρῶν, Θήρας, Κερκύρας, Κεφαλληνίας, Ἰστιέας, ἠμείφθησαν διὰ πέντε βραβείων χαλκῶν καὶ τριῶν ἐντίμων μνειῶν.

Ἡ Ἑλλὰς ἐξάγει τοὺς οἴνους της εἰς Κωνσταντινούπολιν, Ἀγγλίαν, Γερμανίαν, Ὁλλανδίαν καὶ Βέλγιον. Ἐν Θήρᾳ ὑπάρχει συνήθεια νὰ ἐκθέτωσι τὰς σταφυλὰς εἰς τὸν ἥλιον ἵνα παραγάγωσιν οἶνον γλυκύτερον, πνευματωδέστερον καὶ περιέχοντα πλείονας χυλώδεις οὐσίας. Εἶνε τὸ κύριον μέσον τῆς παρασκευῆς τῶν ζακχαρωδῶν οἴνων τῆς νήσου.

Δύο ἐκθέται οἰνοπνευμάτων ἔτυχον ὁ μὲν βραβείου χαλκοῦ, ὁ δὲ ἐντίμου μνείας.

1) Ἡ πληροφορία προφανῶς ἐσφαλμένη, ἀφοῦ ἡ νῦν παραγομένη σταφὶς ὑπολογίζεται περίπου εἰς 350 ἑκατομ. λίτρας, ἢ 150 ἑκατομ. χιλιόγραμμα.

Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἐξάγει μεγάλας ποσότητας σταφίδων εἰς Ἀγγλίαν καὶ Γαλλίαν, ἔνθα τὸ προϊὸν τοῦτο καθίσταται ἡ βάσις νέας βιομηχανίας ὁλονὲν ἀναπτυσσομένης ἐπὶ βλάβῃ τῆς παραγωγῆς τῶν φυσικῶν οἴνων.

Βάμβαξ. Ὡς ἐν πολλαῖς ἄλλαις χώραις ἡ καλλιέργεια τοῦ βάμβακος ἔλαβέ τινα σπουδαιότητα κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Ἀμερικανικοῦ πολέμου, δὲν ἐμετριάσθη δὲ πολὺ ἔκτοτε, καθόσον ἡ λῆξις τοῦ πολέμου συνέπεσε μετὰ τῆς ἱδρύσεως κλωστηρίων ἐν τῇ χώρᾳ. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ καλλιέργεια τοῦ βάμβακος καταλαμβάνει 10,000 ἕως 11,000 μυριομέτρων, ἡ δ' ἐνιαυσία παραγωγὴ εἶνε περίπου 7 ἑκατομμύρια χιλιογράμμων. Ἡ ποσότης ὅμως αὕτη δὲν ἀρκεῖ ν' ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς βιομηχανίας, καθόσον ἡ εἰσαγωγὴ ὑπερβαίνει τὴν ἐξαγωγὴν κατὰ 80,000 χιλιόγραμμα περίπου.

Ἔριον. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν Ἑλλάδι προβάτων εἶνε ὑπερβολικὸς ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν ἀριθμὸν τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τὴν ἔκτασιν τῆς χώρας· ὑπάρχουσι ἐπέκεινα τοῦ 45 προβάτων κατὰ τετραγωνικὸν χιλιόμετρον, ὑπολογίζουσι δὲ περίπου 150 πρόβατα ἀνὰ 100 κατοίκους. Ὡς ἐν Ἰταλίᾳ, τὰ ποίμνια εἶνε ἐν γένει ἀνεξάρτητα πάσης γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως, ἀνήκουσιν εἰς ποιμένας ἐνδιαφερομένους διὰ τὸ προϊόν των, οἵτινες τὰ ὁδηγοῦσιν ἀπὸ βοσκῆς εἰς βοσκήν. Διέρχονται τὸ θέρος ἐπὶ τῶν ὀρέων, καὶ καταβαίνουσι τὸν νοέμβριον, ἵνα ἀναβῶσιν ἐκ νέου τὸν ἀπρίλιον.

Ἡ τοῦ ἐρίου παραγωγὴ εἶνε κατὰ μέσον ὅρον ἓν χιλιόγραμμον κατὰ κεφαλήν. Εἶνε ἔριον ἀρκούντως τραχύ, συνήθως μέλαν, καὶ μεμιγμένον μὲ τρίχας σκληρὰς καὶ χνοῦν. Ἡ ἐξαγωγὴ εἶνε μικρά, φθάσασα κατὰ τὸ 1875 εἰς 338,000 χιλιόγραμμα ἢ τὸ δέκατον περίπου τῆς ὅλης παραγωγῆς.

Μέταξα. Ἡ Ἑλλάς, ἡ ἄλλοτε τοσοῦτον ἐπιδίδουσα εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν μεταξοσκωλήκων, ὥστε ὁ Μωρέας νὰ ὀφείλῃ, λέγουσι, τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὰς φυτείας τῶν μωρεῶν ὑφ' ὧν ἐκαλύπτετο, δὲν παράγει σήμερον ἢ ποσότητας λίαν περιωρισμένας βομβύκων (κουκκουλίων). Ἡ ἐξαγωγή, ἄλλοτε σημαντική, δὲν εἶνε σήμερον ἢ χιλιάδες τινὲς χιλιογράμμων. Ἐστάλησαν μολαταῦτα εἰς τὴν Ἔκθεσιν καλά τινα δείγματα βομβύκων λευκῶν καὶ κιτρίνων συνοδευόμενα ὑπὸ μετάξης ἀκατεργάστου πολὺ καλῆς ποιότητος.

Ἡ βιομηχανία τῆς μετάξης ἤρξατο ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸν 10ον ἢ 11ον αἰῶνα, ἀνεπτύχθη δὲ ταχέως, ὥστε μετ' ὀλίγον οἱ Ἕλληνες ἐργάται ἦσαν περίφημοι ὡς κλῶσται, συστροφεῖς καὶ ὑφανταὶ μετάξης, βαφεῖς καὶ κεντηταί. Ὑπῆρ-

χον τότε μεγάλα ἐργοστάσια ἐν Ἀθήναις καὶ Θήβαις· ἐκ τῶν δύω μάλιστα τούτων πόλεων ὁ Roger de Sicile ἔλαβε τοὺς μᾶλλον εἰδήμονας περὶ τὴν ἐξεργασίαν τῆς μετάξης καὶ μετέφερεν αὐτοὺς εἰς Παλέρμον, ἱδρύσας οὕτω δι' αὐτῶν τὰ πρῶτα ἐν Ἰταλίᾳ ἐργοστάσια μετάξης.

Σήμερον ἡ βιομηχανία αὕτη εἶνε λίαν μικροσκοπικὴ ἐν Ἑλλάδι. Ἡ ἐπιδημία τὴν ἐξησθένησεν ὑπερβαλλόντως, ὁ δὲ πληθυσμὸς ἠμέλησεν, ὅτε ὑπῆρχεν εἰσέτι καιρὸς πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ κακοῦ.

Δώδεκα μόνον κλῶσται ἀντεπροσώπευσαν τὴν Ἑλλάδα ἐν τῇ Ἐκθέσει.

Ὡς πρὸς δὲ τὸ ἀκριβὲς ποσὸν τῆς παραγομένης ἐν τῷ Κράτει μετάξης εἶνε δύσκολον ν' ἀποφανθῇ τις θετικῶς. Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν κατὰ τὸ 1852 διέταξε τὴν σύνταξιν στατιστικῆς περὶ τῆς παραγομένης μετάξης· εὑρέθη δὲ ὅτι αὕτη ἦν 87,500 χιλιόγραμμα μετάξης ἀκατεργάστου. Ἐν τούτοις ἐκ πληροφοριῶν ἰδιωτικῶν, ἀλλὰ δυναμένων νὰ ἀποτελέσωσιν αὐθεντικότητα, συνάγεται ὅτι περὶ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην παρήγετο μέταξα 155,000 χιλιογράμμων, ἤτοι·

55,000	χιλιόγρ.	ἐκ Μιστρᾶ καὶ περιχώρων
30,000	»	ἐκ Καλαμῶν »
30,000	»	ἐκ τῶν λοιπῶν μερῶν Ἑλλάδος
25,000	»	ἐκ τοῦ Αἰγαίου πελάγους
15,000	»	ἐξαχθεῖσα τοῦ Κράτους.

Διὰ δὲ τὸ ἔτος 1854 κατὰ τὴν στατιστικὴν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν ἡ παραχθεῖσα μέταξα ἦν 971,000 λιτρῶν· [1]) ἡ δὲ ἀναλογία τῶν διαφόρων μερῶν παραγωγῆς εἶχεν ὡς ἑξῆς:

Λακωνία	268,000	λίτρας
Κυκλάδες	240,000	»
Μεσσηνία	140,000	»
Ἀρκαδία	95,000	»
Εὔβοια	75,000	»
Ἀχαΐα — Ἦλις . . .	70,000	»
κλπ.	κλπ.	

Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1857 ὑπελογίζετο ἡ τῆς μετάξης παραγωγὴ εἰς 1,270,000 χιλιόγραμμα βομβύκων, ὧν 883,000 χιλιόγραμμα ἐξειργάζοντο ἐντῷ τόπῳ, 387,000 δὲ χιλιόγρ. ἐξήγοντο εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Κατὰ τὰ ἔτη 1862 ἕως 1865 ἡ ἀσθένεια ἐπήνεγκε τὰς μεγίστας καταστροφάς. Μετὰ τὸ 1866 ἡ παραγωγὴ ἤρξατο ἀνορθουμένη. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1874 ἐπηκολούθησε νέα ἐλάττωσις, ὥστε ἡ κατὰ τὸ 1882 παραγωγὴ δὲν ὑπερέβη τὰς 300,000 χιλιόγραμμα. Ἰδοὺ δὲ καὶ ὁ σχετικὸς τῆς παραγωγῆς πίναξ:

				χιλιόγρ.
1873 ἕως 1875	(μέσος	ὅρος	κατ' ἔτος)	448,000
1876 » 1878	»	»	»	420,000
1879 » 1881	»	»	»	310,000
1882				300,000

Οἱ ἀρχαῖοι βόμβυκες ἑλληνικῆς καταγωγῆς, συνήθως κίτρινοι, ἐξετιμῶντο μεγάλως. Ἦσαν γνωστὰ δώδεκα εἴδη αὐτῶν, ἔκ τινων δέ, ὡς λ. χ. τῶν τῆς Λακωνίας καὶ Μεσσηνίας, ἐξήγετο μέταξα ἀρίστη. Μετὰ τὴν ἐπιδημίαν, οὐδὲν σχεδὸν ἀπέμεινεν ἐκ τῆς παλαιᾶς εὐτυχίας, ἡ δ' Ἑλληνικὴ βομβυκοτροφία μεγάλως περιωρίσθη. Σήμερον δύναταί τις νὰ διακρίνῃ τέσσαρα εἴδη σπόρων, ἤτοι

καταγωγῆς γαλλικῆς	μὲ	βόμβυκας	κιτρίνους,	
» ἰαπωνικῆς	»	»	πρασίνους,	
» »	»	»	λευκούς,	

τέλος δ' ἕτερον εἶδος μὲ βόμβυκας κιτρίνους, ὅπερ προῆλθεν ἐκ μίγματος βομβύκων ἰαπωνικῆς καταγωγῆς πρὸς ἑτέρους ἰθαγενεῖς.

Κλωστήρια κατὰ τὸ 1853 ὑπῆρχον 7, ὧν 4 ἐν ἐνεργείᾳ, 3 δὲ ἀργοῦντα.

Κατὰ τὸ 1877 ὑπῆρχον 12 κλωστήρια ἐν ἐνεργείᾳ, ἀπασχολοῦντα 930 ἐργάτας, ἐξ ὧν 870 γυναῖκες.

Ἐν τέλει παραθέτομεν πίνακα τῆς ἐξαγωγῆς τῆς μετάξης κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη.

			βόμβ.	Μέταξα
1863—1865	(μέσος ὅρος	κατ' ἔτος)	χλγρ. 46,146..	3,328
1866—1868	»	»	103,830..	9,067
1869—1871	»	»	26,752..	13,837
1872—1874	»	»	19,735..	18,895
1875—1877	»	»	7,598..	12,410
1881—1882	»	»	24,115..	9,752

Ἐλλείπουσι πληροφορίαι διὰ τὰ ἔτη 1878, 1879 καὶ 1880.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΗΛΙΑΣ ΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ.

1) Τὸ βάρος μιᾶς λίτρας βομβύκων εἶνε 250 ἕως 270 γραμμάρια.

Η ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ

Ἐν Σίδνεῦ τῆς Αὐστραλίας ἑορτάσθη τὴν 14/26 Ἰανουαρίου ἡ ἑκατοστὴ ἐπέτειος τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ὁ πλοίαρχος Φίλιππος, πρῶτος διοικητὴς τῆς ἀποικίας, ἔλαβε κατοχὴν τῆς Αὐστραλίας ἐν ὀνόματι τοῦ κυριάρχου αὐτοῦ Γεωργίου τοῦ Γ', βασιλέως τῆς Ἀγγλίας.

Πρὸς ἐπισημότερον πανηγυρισμὸν τῆς ἐπισήμου ταύτης ἐπετείου διωργανώθη καὶ διεθνὴς βιομηχανικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ ἔκθεσις ἐν Μελβούρνῃ. Ἡ Νότιος Νέα Οὐαλία, ἧς πρωτεύουσα εἶνε ἡ Σίδνεῦ, ἐπεθύμει νὰ συνδέσῃ τὴν ἑκατονταετηρίδα αὐτῆς πρὸς ἐπίσημον ἐπιστημονικὸν γεγονός, ἐκπέμπουσα ἐξερευνητικὴν ἀποστολὴν εἰς τὸν νότιον πόλον. Ἀλλ' ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις, παρὰ τὴν γνώμην τῆς Βασιλικῆς καὶ τῆς Γεωγραφικῆς Ἑταιρίας τοῦ Λονδίνου, δὲν συνήνεσε νὰ μετάσχῃ τῆς ἀποστολῆς κατὰ 125,000 φράγκων, ὡς ἀπῄτει ἡ ἀποικία παρὰ τῆς μητροπόλεως. Ἡ εἴδησις αὕτη ἐτηλεγραφήθη εἰς Σίδνεῦ τὴν παραμονὴν τῆς ἐνάρξεως τῶν ἑορτῶν.

Τὸ νεαρὸν κράτος τῶν Ἀντιπόδων ἀπό τινων ἐτῶν προώδευσε καταπληκτικῶς. Ἐν ἔτει 1851 οἱ Εὐρωπαῖοι κάτοικοι τῆς Αὐστραλίας ἀνήρχοντο μόλις εἰς 300,000, σήμερον δ' ἀνέρχονται εἰς 3,000,000. Εἰς διάστημα βραχύτερον τοῦ τεσσαρακονταετοῦς ὁ πληθυσμὸς ἐδεκαπλασιάσθη. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Μελβούρνη, ἥτις σήμερον ἀριθμεῖ πληθυσμὸν 300,000 κατοίκων, κατῳκεῖτο μόλις ὑπὸ ἑξακισχιλίων ψυχῶν, ἡ Νέα Ζηλανδία δέ, ἥτις ἀριθμεῖ σήμερον 500,000 κατοίκους, εὑρίσκετο εἰς χεῖρας τῶν Μαορῆ.

Κατὰ τὸ 1887 ἡ Αὐστραλία καὶ ἡ Νέα Ζηλανδία ἀπέστειλαν εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὸ κρέας 844,000 προβάτων διατηρημένον δι' ἀποψύξεως. Ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν χρυσωρυχείων, αἱ ἐν Αὐστραλίᾳ ἀποικίαι ἀπέστειλαν εἰς τὴν Ἀγγλίαν 2,500,000 χιλιόγραμμα χρυσοῦ, ἔχοντα ἀξίαν 317 ἑκατομμυρίων λιρῶν στερλινῶν, ἤτοι 7 χιλιεκατομμυρίων καὶ 825 ἑκατομμυρίων φράγκων. Μόνον κατὰ τὸ 1886, αἱ αὐστραλιακαὶ ἀποικίαι παρήγαγον 200 κ. χιλιόγραμμα χρυσοῦ, ἀξίας 400,000,000 φράγκων. Οἱ προϋπολογισμοὶ τῶν ἐν Αὐστραλίᾳ ἀποικιῶν ἀνέρχονται ἐν συνόλῳ εἰς τὸ ποσὸν τῶν 500,000,000 φράγκων.

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ

Ἐπαγοδρόμει τὸ πλῆθος ἐν Βιέννῃ.

Μεταξὺ τῶν τόσων παγοδρομούντων ὑπὸ τοὺς ἤχους τῆς μεθυστικῆς τοῦ Στράους μουσικῆς τὴν γενικὴν προσοχὴν εἵλκυε κύριός τις εὐγενὴς τὴν μορφήν, ὑπερήφανον ἔχων παράστημα καὶ θαυμασίους διαγράφων ἑλιγμοὺς ἐπὶ τοῦ ὀλισθηροῦ πάγου. Ἔφερεν οὗτος λαμπρὰν στολὴν στρατηγοῦ ἀλλοδαποῦ, πρωτοφανῆ ἐν Βιέννῃ. Ἦτο κόσμος πολὺς ἐκεῖ καὶ ἐκ τῆς ὑψηλῆς κοινωνίας, ἀλλ' οὐδεὶς ἐνθυμεῖτο ποτὲ ὁμοίαν στολήν. Ἡ περιέργεια ἐκορυφώθη παρὰ ταῖς κυρίαις ἰδίως: Τίς εἶνε ὁ στρατηγὸς οὗτος καὶ εἰς τίνα ἐθνικότητα ἀνῆκεν;

Ἐν τέλει ζωηρός τις νέος προσφέρεται νὰ λύσῃ τὴν ἀπορίαν.

— Ἐγὼ θὰ μάθω, λέγει, καὶ δι' ἐλιγμῶν ἐντέχνων καταφθάνει τὸν στρατηγόν. Ὠθεῖ αὐτὸν ἐκ τύχης δῆθεν καὶ ἀδεξιότητος καὶ τὸν ῥίπτει κάτω. Ἀλλ' εὐθὺς σπεύδει καὶ βοηθεῖ αὐτόν, ἵνα ἐγερθῇ καὶ μυρίας ζητεῖ ταπεινὰς συγγνώμας, ἐνῷ συγχρόνως συνιστᾷ κατὰ τὸ γερμανικὸν ἔθος ἑαυτὸν πρὸς τὸν στρατηγόν:

— Τὸ ὄνομά μου εἶνε φὸν Ρ...

— Τὸ ἰδικόν μου ὄνομα εἶνε Κρόμπεργ, ἀπαντᾷ ὁ στρατηγὸς μὲ γνησίαν γερμανικὴν προφοράν.

Ὁ νέος ἀναμένει μετ' ἀγωνίας τοὺς τίτλους τοῦ ἐνδοξοτάτου.

— Εἶμαι, ἐξακολουθεῖ ὁ στρατηγός, εἶμαι ἐνοικιαστὴς ἐνδυμάτων διὰ τὴν ἀπόκρεων. Κάμνω πρὸ πάντων φανταστικὰς στολὰς στρατιωτικάς. Βλέπετε αὐτὴν ποῦ φορῶ τί ὡραία εἶνε, τί ὡραῖα ποῦ στρώνει ἐπάνω μου; Ἐπίτηδες τὴν ἐφόρεσα διὰ δεῖγμα. Τὸ κατάστημά μου εἶνε εἰς τὴν ὁδὸν Γκράμπεν ἀριθ. 53. Ἂν σᾶς τύχῃ ἀνάγκη, σᾶς παρακαλῶ νὰ μὲ προτιμήσητε καὶ σεῖς καὶ οἱ φίλοι σας...

Ὁ νέος μόλις καταστέλλων τὸν γέλωτα σπεύδει πάλιν πρὸς τὸν κύκλον τῶν γνωρίμων του καὶ ἀναγγέλλει ὁποῖός τις εἶνε ὁ ὑποτιθέμενος ἀλλοδαπὸς στρατηγός.

Καὶ ἀποστρέφουσι νῦν ἀπ' αὐτοῦ κατῃσχυμένον τὸ βλέμμα αἱ ἀβραὶ τῆς Εὔας κόραι, αἵτινες εἶχον θαμβωθῆ ἀπὸ τὰ χρυσᾶ κομβία καὶ τὰς θυσσανωτὰς ἐπωμίδας καὶ εἶχον ἀρχίσει νὰ πλάττωσι γλυκύτατα ὄνειρα περὶ τοῦ... ἐνοικιαστοῦ τῶν ἐνδυμάτων! Ἦτο τάχα ἡ μόνη φορά, καθ' ἣν ἠπατήθησαν ὑπὸ τῆς ἐξωτερικῆς περιβολῆς καὶ τῆς ψευδοῦς λάμψεως;

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΡΟΥΜΕΛΗΣ

Α'.

Παιδάκι μου, τὸν πόνο σου καὶ ποῦ νὰ τόνε ῥήξω;
Νὰ τόνε ῥήξω 'ς τὰ βουνά, τὸν παίρνουν τὰ κλαράκια,
Νὰ τόνε ῥήξω 'ς τὰ κλαργιά, τὸν παίρνουν τὰ πουλάκια,
Νὰ τόνε ῥήξω 'ς τὸ γιαλό, τὸν παίρνουν τὰ ψαράκια,
Νὰ τόνε ῥήξω δίστρατα, τὸν πέρνουν οἱ διαβάται.
Νὰ τόνε ῥήξω 'ς τὴν καρδιά, ὀπῶχω κι' ὅλλους πόνους,
Νὰ κάθωμαι νὰ μὲ πονῇ, νὰ γέρνω νὰ μὲ σφάζῃ,
Νὰ πέφτω 'ς τὸ προσκέφαλο ὕπνο νὰ μὴ χορταίνω!...

Β'.

Ὅλον τὸν κόσμο γύρισα, τὴ γῆ τὴν ξακουσμένη.
Εἶδα μανούλαις 'ς στὸν κρεμνό, τῆς ἀδερφαῖς 'ς τὸ βράχο,
Γυναῖκες τῶν καλῶν ἀνδρῶν 'ς ἄκρη ἀπ' τὸ ποτάμι.
Καί πάλι ματαγύρισα 'ς τὴ γῆ τὴν ξακουσμένη:
Εἶδα μανούλαις 'ς τὸ χορό, τῆς ἀδερφαῖς 'ς τὸ γάμο,
Γυναῖκες τῶν καλῶν ἀνδρῶν 'ς τἄμμορφα πανηγύρια.

Ματάκια 'ποῦ δὲν βλέπονται γλήγορ' ἀλησμονιῶνται.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Πᾶσα ἀγάπη, καὶ αὐτὴ ἡ μητρική, ἔχει τὰς ἀγωνίας καὶ τὰς πικρίας της. Ὁ Θεὸς ἔκαμε μίαν λύπην δι' ἑκάστην χαράν. Ἐκ τῶν θυρῶν τοῦ παραδείσου μία ἀνοίγεται πρὸς τὴν κόλασιν.

—

Ὁ μὴ ἀγαπῶν πολὺ δὲν ἀγαπᾷ ἀρκούντως.

—

Ἡ γυνὴ συγχωρεῖ μόνον ὅταν πταίῃ.

—

Οἱ ὅρκοι ἐν τῷ ἔρωτι εἶνε πολυτέλεια τοῦ ψεύδους.

—

Ὡς οἱ ποταμοί, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ ὀπισθοχωρήσωσι, ἡ ἀνθρωπίνη συνείδησις δὲν δύναται ν' ἀνακτήσῃ τὴν πίστιν ἣν ἅπαξ ἀπώλεσεν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἡ περὶ τὴν ἀπονομὴν τῶν παρασήμων κατάχρησις ἐγέννησεν ἐπ' ἐσχάτων φυσικήν τινα ἀντίδρασιν. Συγγραφεύς τις ἀπεπειράθη χάριν ἀστεϊσμοῦ νὰ ἐξακριβώσῃ τίς ὁ τὰ πλεῖστα φέρων παράσημα ἐν Εὐρώπῃ, ἀπέληξε δὲ μετ' εὐσυνείδητον ἔρευναν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι πλὴν τῶν μοναρχῶν καὶ πριγκήπων, ὧν ἕκαστος φέρει, κατὰ μέσον ὅρον, περὶ τοὺς 50 μεγαλοσταύρους, ὁ εὐτυχὴς οὗτος θνητὸς εἶνε ὁ κόμης Ἀνδράσσης, ἢ σταθμάρχης κώμης τινὸς ἐν Αὐστρίᾳ ᾠκημένης διὰ τὰ ἰαματικά της ὕδατα. Ὁ σταθμάρχης οὗτος λαμβάνει, κατὰ μέσον ὅρον, τρία παράσημα κατ' ἔτος παρὰ τῶν φοιτώντων εἰς τὰς θέρμας ὑψηλῶν προσώπων. Πρό τινων ἐτῶν ὑπῆρχεν ἐν Εὐρωπαϊκῇ πρωτευούσῃ πρέσβυς ἐξοφλῶν τοὺς λογαριασμούς του διὰ παρασήμων καὶ χειροτονήσας ἀλληλοδιαδόχως ἱππότας τὸν ράπτην του καὶ τὸν ὑποδηματοποιόν του καὶ τὸν κρεοπώλην του. Ὁ Γορτσακὼφ εἶχεν ἐν ὅλον κιβώτιον πλῆρες σταυρῶν καὶ ἀστέρων, ἔλεγε δὲ γελῶν «ὅλους ὁμοῦ θὰ τοὺς φορέσω ἅπαξ μόνον, κατὰ τὴν κηδείαν μου.» Ὑποτίθεται ὅτι τὸ στῆθος τοῦ Βίσμαρκ θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχῃ πλάτος τριάκοντα ποδῶν, ἵνα χωρῇ ὅλα τὰ ἀπονεμηθέντα τῷ ἀρχιχαγκελαρίῳ παράσημα. Ἀλλὰ καὶ τὸ βάρος θὰ ἦτο ἀφόρητον, διότι οἱ χρυσοῖ μεγαλόσταυροι ζυγίζουσι περὶ τὸ ἥμισυ χιλιόγραμμον. Ἐν Εὐρώπῃ ὑπάρχουσι σήμερον περὶ τὰ 250 ἱππότικα τάγματα, ὧν τὰ πλεῖστα ἔχουσι τρεῖς ἢ πέντε τάξεις. Εὐκόλως δύναταί τις λοιπὸν νὰ φανταθῇ τὴν ἀμέτρητον πληθὺν τῶν ἱππότων.

Ἡ ἐτησία παραγωγὴ τοῦ γάλακτος ἐν Ἑλβετίᾳ ἀνέρχεται εἰς 16,500,000 ἑκατόλιτρα καὶ ἀντιπροσωπεύει ἀξίαν 182,500,000 φράγκων. Τὸ γάλα τοῦτο ἀμέλγεται ἐξ 662,333 ἀγελάδων καὶ 277,277 αἰγῶν. Ἐπὶ τῆς ὅλης παραγωγῆς 39,6 ἐπὶ τοῖς 100 χρησιμεύει εἰς τὴν τυροκομίαν καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν συμπεπυκνωμένου γάλακτος, 42,6 χρησιμεύει εἰς ἄμεσον διατροφὴν τῶν ἀνθρώπων, 17,9 δὲ εἰς τὴν πάχυνσιν τῶν μικρῶν κτηνῶν. Ἐν Ἑλβετίᾳ ὑπάρχουσιν ἐν ὅλῳ 5,500 τυροποιεῖα. Τὸ μεγαλείτερον ποσὸν γάλακτος παράγει τὸ καντόνιον τῆς Βέρνης.

Ἐν Ῥωσσίᾳ, ὡς καὶ ἄλλοτε ἀναγγείλαμεν, ἐγένοντο διάφορα πειράματα πρὸς χρησιμοποίησιν τῶν ὀρυκτῶν ἐλαίων πρὸς θέρμανσιν τῶν λεβήτων τῶν ἀτμομηχανῶν τῶν σιδηροδρόμων καὶ τῶν ἀτμοπλοίων. Ὅμοια πειράματα ἐγένοντο καὶ ἐν Ἀμερικῇ. Πρῶτον δὲ ἐν Βοστώνῃ καὶ τὰ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν εὐχάριστα. Δοκιμαὶ ἐγένοντο καὶ ἐν Πενσυλβανίᾳ, φαίνεται δὲ ὅτι τὸ πετρέλαιον, εἴτε ἐν τῇ φυσικῇ αὐτοῦ καταστάσει εἴτε καθαρισμένον, δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ ἐν τῇ μεταγωγικῇ βιομηχανίᾳ ἐπωφελῶς οὐχὶ μόνον ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς οἰκονομίας ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων πλεονεκτημάτων.

Ἡ «Ἠλεκτρικὴ Ἐπιθεώρησις» τῆς Νέας Ὑόρκης ἀγγέλλει ὅτι Ἀμερικανοὶ κεφαλαιοῦχοι ἀπεφάσισαν νὰ εἰσαγάγωσι τὸ τηλέφωνον καὶ εἰς τὴν Κίναν, ἀλλ' ἡ ἐφημερὶς αὕτη κρίνει τὴν ἀπόπειραν παρακινδυνευμένην, διότι ἡ σινικὴ γλῶσσα ἔχει ἐν τῇ προφορᾷ λεπτότητάς τινας αἵτινες μεταβάλλουσι τὴν σημασίαν τῶν λέξεων καθ' ὁλοκληρίαν καὶ αἱ ὁποῖαι μόνον διὰ τοῦ στόματος εἶνε δυνατὸν νὰ ἀποδοθῶσιν. Ἐπομένως ἐν τῇ τηλεφωνικῇ συνομιλίᾳ αἱ λέξεις θὰ μεταδίδωνται παραμορφωμέναι καὶ βεβαίως πολλάκις κωμικώταται παρεννοήσεις θὰ συμβαίνωσιν.

Τὸ κολοσσιαῖον ἀτμόπλοιον Μέγας Ἀνατολικὸς (τὸ γνωστότερον ὑπὸ τὸ ὄνομα Λεβιάθαν), ὅπερ κατεσκευάσθη πρὸς κατάδυσιν τοῦ πρώτου ὑπερατλαντικοῦ καλωδίου, μετὰ πολλὰς περιπετείας ἐπωλήθη ἐσχάτως εἰς εὐτελεστάτην τιμὴν εἴς τινα μεταλλουργικὴν ἑταιρίαν, ἥτις ἐσκόπει νὰ διαλύσῃ αὐτό, ἵνα μεταχειρισθῇ τὰ ἐκ μετάλλου μέρη αὐτοῦ ὡς παλαιὸν σιδηρον. Ὁ περίφημος Βάρνυμ μαθὼν τοῦτο ἐτηλεγράφησε πρὸς τοὺς ἰδιοκτήτας, προσφερόμενος νὰ ἀγοράσῃ τὸ πλοῖον. Προτίθεται νὰ ὀργανώσῃ ἐπ' αὐτοῦ κινητὴν ἔκθεσιν περιέργων ἀντικειμένων καὶ νὰ περιπλεύσῃ ὅλον τὸν κόσμον.

Ὁ ἐσχάτως ἀποθανὼν γάλλος λογογράφος Αὔγουστος Μακέ, ὁ συνεργάτης τοῦ Δουμᾶ, ὅτε ἔδιδε τὰς διδακτορικὰς αὐτοῦ ἐξετάσεις προὐξένησε σκάνδαλον οὗ ἀκόμη τηρεῖται ἡ ἀνάμνησις.

Ὁ Κουζὲν ἠρώτησεν αὐτὸν τί ἐφρόνει περὶ φιλοσοφικῆς τινος θεωρίας.

— Συνᾴδει πληρέστατα πρὸς τὸ σύστημά μου, ἀπήντησεν ὁ Μακέ.

— Ἄ! Ἔχετε σύστημα; ἀνεφώνησεν εἰρωνικῶς ὁ καθηγητὴς τῆς φιλοσοφίας. Εἰς τὴν ἡλικίαν σας... ἰδικόν σας σύστημα...

— Διατί νὰ μὴ ἔχω καὶ ἐγὼ ἕν, ἀφοῦ σεῖς ἔχετε τόσον πολλά, ἀπήντησεν εἰρωνικῶς ὁ μέλλων συνεργάτης τοῦ Δουμᾶ.

Οἱ θόλοι τῆς γηραιᾶς Σορβόννης μικροῦ δεῖν καὶ κατέρρεον τὴν ἡμέραν ἐκείνην!

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ. 1888—1231